19.
3

✠

J. M. J.

HISTORIA

TRANSCRIPTA

EX PP. BOLLANDIANIS

DIE 30 APRILIS

DE B. HILDEGARDE

REGINA

CAMPEDONÆ IN SUEVIA.

ROMÆ
APUD ANTONIUM MUGNOZ
1841

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

B. Hildegardis

Ejus vita apud Bollandianos 30. Aprilis

Ign. Bianchi inc. cum licentia 1838.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

PROTESTATIO EDITORIS

IN PRINCIPIO LIBRI.

Cum Sacræ memoriæ Urbanus Papa VIII. die 13 *Martii anno* 1625 *in Sacra Congregatione S. Romanæ Universalis Inquisitionis Decretum ediderit, idemque confirmaverit die* 6 *Julii anno* 1634, *quo inhibuit imprimi libros hominum, qui Sanctitate, seu Martyrii fama celebres e vita migraverunt, gesta, Miracula, vel Revelationes, seu quæcunque beneficia, tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione et approbatione, et quæ hactenus sine ea impressa sunt, nullo modo vult censeri approbata: idem autem Summus Pontifex die* 5 *Junii* 1631 *ita explicaverit, ut nimirum non admittantur Elogia Sancti vel Beati absolute, et quæ cadunt super Personam, bene tamen ea quæ cadunt supra Mores et opinionem cum protestatione in principio, quod iis nulla adsit auctoritas ab Ecclesia Romana, sed fides tantum sit penes Auctorem; huic Decreto, ejusque confirmationi, et declarationi observantia, et obedientia, qua par est, insistendo profiteor, me haud alio sensu quidquid in hoc libro refero, accipere aut accipi ab ullo velle, quam quo ea solent, quæ humana duntaxat auctoritate, non autem Divina Catholicæ Romanæ Ecclesiæ aut Sanctæ Sedis Apostolicæ nituntur, his tantummodo exceptis, quæ eadem ipsa Sancta Sedes approbaverit.*

Digitized by Google

Digitized by Google

COMMENTARIUS PRÆVIUS

DE B. HILDEGARDE : AUCTORE D. P.

§ I.

Vitæ Sanctitas, inventio Ipsius, et filii Ludovici Pii, utriusque cultus.

Non tantum *Beatam*, sed *Beatissimam Reginam Hiltegardam*, appellat Theganus coævus, Chorepiscopus Trevirensis, qui de gestis Ludovici Pii Imperatoris, filii ejus, libellum conscripsit. Utriusque corpora simul refossa anno circiter 963, et publicæ venerationi exposita fuere : eorum autem Sanctitatem probavit Deus miraculorum multitudine, de quorum *principalioribus et in veritate efficacioribus* monachus quidam Campedonensis in Suevia (ibi enim Sacra ista pignora servantur) opusculum valde antiquum ad *rescribendum atque renovandum* accepit anno 1472, cui de Hildegarde matre, et Ludovico filio ex jam dicto Thegano initium addidit per modum vitæ, eidemque fundationem intexuit sui Campedonensis Monasterii, originem referentis ad prælaudatam Reginam. Quæ ex antiquo isto opusculo habuit, gravia sane, et fide omni dignissima sunt, utpote ab eo scripta, cujus ætate et inventa sunt Corpora, et Miracula patrata. In iis quæ sæculum octavum spectant, quo necdum invaluerat apud Scriptores usus signandi res gestas per annos Christi, mirum nihil est si erraverit aliquando, scriptor melior quam chronologus. Errores corrigent Adnotata nostra, quibus illustrabimus prædicta Acta; hæc autem damus a Joanne Gamansio nostro descripta ex Codice Blauburnensis in Suevia Monasterii, circa annum MC. ad Blavi fontes constituti, in Diœcesi Constantiensi.

An. DCCLXXXIII

Acta sæculo 15. collecta

dantur ex MS.

2. Obiisse illam *anno quintodecimo regni Caroli Regis*, Christi DCCLXXXIII. *in Vigilia Ascensionis Dominicæ*, *pridie Kal. Maji*, antiquiora omnia Chronaca pari consensu affirmant.

Obiit ipsa in Vigilia Ascensionis ad Mosellam;

Auctore D.P. His adstipulatur Cycli Paschalis, et litteræ Dominicalis ratio, quæ cum fuerit E, Pascha vero celebratum sit 23 Martii, apparet ultimum Aprilis cum dicta Vigilia concurrisse. Obiit autem in Theodonis villa ad Mosellam, ubi Rex Carolus, in Saxoniam cum exercitu ire disponens, Natalis Domini et Paschatis Festa celebraverat, et tunc cum tota Curia subsistebat. Corpus Metas, proximam urbem, adverso flumine subvectum, in *B. Arnulfi Oratorio requievit*, teste Paulo Warnefridi Foro-juliensi Diacono in Gestis Episcoporum Metensium, a se compilatis intra proximos ab ea morte annos. *Pro eo enim quod a præfato Arnulfo* Pipinus et Carolus *Reges* originem ducerent, suorum ibi carorum defuncta corpora posuere. Nam ibi humatæ sunt duæ Regis Pipini filiæ, quarum una Rothaid, altera Adelaid appellata est. Ibi quoque et Junioris Regis Caroli duæ nihilominus tumulatæ sunt natæ, scilicet Adelaid, et Hildigard: quæ Hildigard, matris nuncupata nomine, matrem morientem citius subsecuta est. Harum omnium epitaphia, inquit idem Paulus, a nobis jussu gloriosi Regis composita, ut de eis liquido constet lectori, subtus adnotare curavi. *Hildegardis autem Reginæ epitaphium* (quod Alcuino tribuendum non censuisset Baronius, si ipsum in suo fonte legere potuisset) hujusmodi est:

Metis cum filiabus sepultæ

epitaphium condit Paulus Diaconus,

B commendans ejus formam,

3. Aurea quæ fulvis rutilant elementa figuris,
Quam clara extiterint membra sepulta docent.
Hic Regina jacet, Regi præcelsa potenti
Hildegard Carolo quæ bene nupta fuit.
Quæ tantum claræ transcendit stirpis alumnos,
Quantum, quo genita est, Indica gemma solum.
Huic tam clara fuit florentis gratia formæ,
Qua non occiduo pulchrior ulla foret:
Cujus haud tenerum possunt æquare decorem,
Sardonyx Pario, lilia mixta rosis.
Attamen hanc speciem superabant lumina Cordis,
Simplicitasque Animæ

Tu mitis, sapiens, solers, jucunda fuisti, — Auctore D. P. Virtutem,
Dapsilis, et cunctis condecorata bonis.
Sed quid plura feram, cum non sit grandior ulla
Laus tibi, quam tanto complacuisse viro?
Cumque vir armipoteus sceptris junxisset avitis
Liniferumque Padum, Romuleumque Tibrim,
Tu sola inventa es, fueris quæ digna tenere — Matrimonium,
Multiplicis regni aurea sceptra manu.
Alter ab undecimo rursum te sustulit annus,
Heu genitrix Regum! heu decus atque dolor!
Te Francus, Suevus, Germanus, et ipse Britannus, — et mortem omnibus lamentatam.
Cumque Getis duris plangit Ibera cohors.
Accola te Ligeris, te deflet et Itala tellus,
Ipsaque morte tua anxia Roma gemit.
Movisti ad fletus et fortia corda virorum;
En lacrymæ, clypeos inter et arma, cadunt.
Heu! quantis sapiens et firmum robore semper
Ussisti flammis pectus herile viri.
Solatur cunctos spes hæc, sed certa, dolentes,
Pro dignis factis quod Sacra Regna tenes.

C

4. In hoc brevi epitaphio habes multa de vita ac virtutibus Hildegardæ, quæ amplam scribendæ vitæ materiam præbuissent, si statim a morte miraculis claruisset, Sanctis annumerata. Sed reservabat Deus Divinitus testatæ Sanctitatis certitudinem Campedonensibus, qui neque matris, neque filii Ludovici Corpus (nam et hunc Metis a Drogone Fratre, Metensi Episcopo, sepultum fuisse constat ex auctore Vitæ coævo) impetrassent facile a Metensibus, si eos hi tunc inter suos habuissent Patronos. Quandonam autem impetrarunt illi? Ipsi quidem volunt, apud se statim a morte tumulatos, juxta extremam eorum voluntatem. Sed hoc facile fuit post octo sæcula persuaderi monachis, multiplici ruina incendioque per Hunnos ante annum millesimum vastatis, et nulla antiqua monumenta habentibus, quibus melius edocerentur. Existimo translationem factam sub quinto Monasterii Abbate Conrado, circa ann. DCCCLIV electo, de quo dicit Brus-

Cæpit primum coli Campedonæ,

eo translata cum filio post an. 854,

Auctore D.P. chius, quod puteum in arce Hillermontana fodiens, *ferream ibi arcam invenit gentilitiis numismatibus, aureis, et argenteis, aliisque ornamentis refertam, quibus constructa templa eleganter studioseque decoravit*: qui enim repertos feliciter thesauros ad tam pios convertit usus, credibile est haud minus studiosum fuisse in thesauris pretiosioribus conquirendis. Credo etiam curæ fuisse Lotharii Imperatoris primogenito Ludovico, cum titulo Cæsaris Italiam, Germaniamque, et mediam inter has Sueviam possidenti, ut in sua ditione acciperet præclara avi proaviæque deposita. Maxime si sepulturæ locum vere elegerat Campidonæ Hildegardis, aut saltem elegisse dicebatur ab iis, quorum ipsa fundaverat Monasterium.

refossa sæculo 10: 5. An ex tunc eis cæperit cultus aliquis Ecclesiasticus adhiberi, non habeo unde asseram. Tutius videtur illius initium sumere ab inventione facta sub Alexandro Abbate, sæculo X, idemque tempus attribuere miraculis ipsam secutis: quando etiam arbitror plumbeæ lamellæ, intra lipsanothecam reponendæ, inscriptos versus, quos ævi illius barbarici convenientes recitat Bruschius.

Annis decursis octingentis octogintaque tribus,
Busto in hoc Bustarii felicem bustarunt Hildgardim:
Quæ variis claret signis Dei vigore in multis.
Cujus in pace Sancta requiescat Anima. Amen.

Ipse quidem eos sic recitat, tamquam unæ cum Corpore in ipsius tumulo repertos, cum primum ille post ruinas detegeretur, imo tamquam in ipsa Corporis tumulatione descriptos: sed hoc, refellit styli barbaries indigna Carolo politioris litteraturæ tam studioso: illud expresse negat Actorum Campidonensium Scriptor, asserens, quod in exciso lapide, qui capiti subjectus erat, *solum hoc breve, sed sufficiens epitaphium legebatur: Hyltegardis Regina.*

6. Quo indicio cognitum fuerit Ludovici Pii Corpus, non indicat; nisi qnod *in capite ejus* glorioso inventa sit *corona de aurifrigio pretioso*. Quibus narratis, *Colliguntur*, inquit, *Pii Regis beatæ Reliquiæ, et maternis ossibus in uno sarcophago, separatim tamen, apponuntur, pari cum illis veneratione colendæ*; quemadmodum et cultas esse indicant vota miserorum, subsequenter descripta; et miracula exhibita matrem cum filio invocantibus. Theganus, ipso adhuc vivente scribens, laudat eum, quod licet erat *minor natu, erat* tamen *optimus filiorum* Caroli, *qui ab infantia sua timere Deum et amare didicerat, et quidquid super se habebat semper propter nomen Domini pauperibus distribuebat.* Interim Raderus in Bavaria pia pag. 15 asserit trigesimo a morte anno apparuisse filio Ludovico Germaniæ Regi, et auxilium petiisse, quo Purgatorii flammis eximeretur. Quam fidem id mereatur, viderint alii. Walafridus Strabo, qui post an. DCCCXL, quo defunctus est Ludovicus, solis novem annis superstes fuit, Thegani opusculum in capitula distinguens distinctumque rescribens, id se facere dicit, *quia sanctæ memoriæ Ludovici Imperatoris gesta et laudes sæpius audire cuperet vel proferre.* Auctor Vitæ coævus maximarum virtutum ejus ac summæ mansuetudinis exempla legenda offert, et Sanctum imprimis transitum describit, in quo " conversa acie in si-
,, nistram partem, indignando quodammodo, vir-
,, tute quanta potuit dixit bis, Hutz, Hutz,
,, quod significat, Foras, Foras. Unde patet, in-
,, quit, quia malignum Spiritum vidit, cujus con-
,, sortium nec vivus, nec moriens habere voluit.
,, At vero elevatis ad Cælum oculis, Angelorum
,, agmina ad se venientia intuens conspexit; quan-
,, toque illuc minacius intuebatur, tanto huc læ-
,, tius intendebat; ita ut nihil a ridente differre
,, videretur. In talibus ergo vitæ præsentis ter-
,, minum sortitus, ad requiem feliciter, ut cre-
,, dimus, commigravit. " Posteritas omnis eumdem

Auctore D.P. Huic eodem in scrinio junguntur ossa filii,

a singulari pietate laudati.

Auctore D.P. non aliter quam *Pium* nuncupavit, quod etiam Synodi Parisiensis atque Meldensis post mortem celebratæ sequuntur: Bruschius denique de Nerico Abbate XXXVI. agens, dicit ei ab Henrico VI. anno circiter MCCLX donatam silvam ea lege, ut ei, quæ jam extabat et vehementer placebat, turri alteram adderet in memoriam utriusque Patroni, *quarum una adhuc hodie S. Hildegardis, altera S. Ludovici turris appellari solet*. Quem tamen extra Campidonense vulgus Sanctum appellat nemo, non audemus titulo scriptoribus inusitato indigetare; et Vitam volentes legere remittimus ad tomos Francicorum du Chesne. *Sanctum* tamen quia dixit nemo, neque nos dicere præsumimus.

Cultus etiam apud San Gallenses, 7. Matri *prænomen et titulum Sanctæ* appoui etiam in Chronico Mindensi, et Andecensi, testatur Raderus in Bavaria Sancta. Crusius in Annalibus Suevicis parte 1 lib. 12 cap. 6, allegato veteri MS. Germanico, asserit *Pridie Kalendas Maji ferias ei celebrari solitas a Sangallensibus, quod Miracula ibi fecisse, et contra pestilentiam protectrix esse credita sit.* Idem ait: *Commemorantur etiam quædam Miracula S. Hildegardis ei*, non *pro Deo* (ut calumniatur homo hæreticus) sed propter Deum ejus intercessione ad talia facienda invocatum, *tributa*; quorum duo, ex propriis quibusdam et valde accuratis monumentis, quantum dignoscimus, accepta, dabimus ad calcem Actorum, cum titulo *Beatissimæ* incipientium ac finientium.

et miracula.

✠

§ II.

Matrimonium Sanctorum Caroli et Hildegardis : hujus maternum genus ex Suevis : paternum an ex Francis?

8. Quod ad Matrimonium Sanctorum Caroli et Hildegardis attinet, eo non leviter scandalizatum fuisse Sanctum Adelardum, Caroli Consobrivum, vidimus in vita ejus II.Januarii; ubi coævus auctor, et in regimine Abbatiæ Corbejensis successor, Paschasius Rathertus, ita loquitur „ num. 7. „ Cum Carolus Desideratam, Desiderii „ Longobardorum Regis filiam, repudiaret, quam „ sibi dudum etiam quorumdam Francorum ju- „ ramentis petierat in conjugium, nullo negotio „ persuaderi potuit Beatus, dum adhuc esset ti- „ ro Palatii, ut ei, quam vivente illa Rex acce- „ perat, aliquo communicaret servitutis obsequio: „ sed culpabat modis omnibus tale connubium, „ et gemebat puer beatæ indolis, quod et non- „ nulli Francorum Deo essent perjuri, atque Rex „ illicito uteretur thoro, propria sine aliquo cri- „ mine repulsa uxore: qui nimio succensus zelo, „ elegit plus sæculum relinquere adhuc puer, „ quam talibus admisceri negotiis ". Ita ille. Sed scandalum fuit ignorantiæ puerilis, nescientis aut non credentis licitam esse dissolutionem Matrimonii necdum consummati: quod, ut nunc passim docent Canonici juris periti omnes (modo dispensatio Ecclesiastica interveniat, cujus potestas pro ejusmodi ad solos Pontifices Romanos hoc tempore est restricta, et sæpius in actum deducta fuit) ita olim quoque opinatos viros Sanctos et magnos, tum aliis exemplis doceri potest, tum illo imprimis notabili S. Ethelredæ, quæ tum in propriis Actis 23 Junii dandis, tum in Vita S. Wilfridi ad 24 Aprilis illustrata n.30. laudatur, mariti Ecfridi Regis cupiditati per annos 12 constanter resti-

Juratam Longobardæ fidem non servari, indignatur S. Adelardus,

non discernens inter conjugium ratum et consummatum:

C

Auctore D.P.

tisse, et Deo votam virginitatem tandem intulisse in Monasterium, libero ad alias nuptias relicto conjuge. Verum uti nunc Theologorum Scholasticorum multi negant posse ejusmodi Matrimonia solvi etiam per Summum Pontificem; ita forte etiam tunc idem negabant plurimi.

quali etiam ante Longobardicas nuptias obligatos Reges indicat Papa.

9. Inter hos plurimos videtur fuisse ipse Stephanus Papa: nam in epistola, quam simili in causa, prius quam Desiderii filia uxor duceretur, scripserat Carolo et Carolomanno Francorum Regibus, sic loquitur; " Nostræ perlatum est „ notioni, quod Desiderius Longobardorum Rex „ vestram persuadere dignoscitur Excellentiam, „ suam filiam uni ex vestra fraternitate in con- „ jugio copulari: quod certe si ita est, hæc pro- „ prie diabolica est immissio, et non tam Ma- „ trimonii conjunctio, sed consortium nequissi- „ mæ adinventionis esse videtur ". Caussam subjungit " : Etenim jam Dei voluntate, conjugio le- „ gitimo, ex præceptione genitoris vestri, co- „ pulati estis, accipientes de eadem vestra pa- „ tria, scilicet ex ipsa nobilissima Francorum „ gente, pulcherrimas conjuges, et earum vos „ oportet amori esse adnexos .... Quapropter „ B. Petrus .... firmiter Excellentiam vestram per „ nostram infelicitatem obtestatur .... ut nullo „ modo quisquam de vestra fraternitate præsu- „ mat filiam jam dicti Longobardorum Regis in „ conjugium accipere, ... nec vestras quo- „ quomodo conjuges audeatis dimittere. (Denique) „ si quis (inquit) contra hujusmodi adjurationis „ seriem agere præsumpserit, sciat se anathema- „ tis vinculo esse innodatum. „ Quis non videat etiam antequam Desiderii filia duceretur, conjugii sed necdum consummati fide obligatum fuisse Carolum, quam tamen nec ipse neque Proceres regni indissolubilem esse crediderint, cum de Longobardicis nuptiis tractaretur? Quia tamen primæ illæ cum Francis uxoribus nuptiæ, forsitan inter absentes ex parentum auctoritate contractæ, et necdum actuali sponsarum traductione

Quæ tamen contractæ sunt;

solennizatæ, minus in notitiam atque ora vulgi incurrebant, ideo earum dissolutio minus obnoxia fuit generando pusillorum scandalo: quin etiam fieri potuit, ut easdem omnino ignoraverit Adelardus etiam tunc puer; sed Longobardicas illas, tanto legationum strepitu conciliatas, ipsaque sponsæ traductione quadamtenus completas, ignorare nulla ratione potuit. Quod tamen ad vinculum pertinet, nihilo arctius posteriores illæ quam priores stringebantur, quominus, magna publicæ utilitatis causa interveniente, solverentur. Et primus quidem Carolomannus, Pontifice vel dissimulante, vel interpositum anathema palam tollente, Gerbergam Desiderii filiam uxorem duxit, primo sui regni anno, ex eaque mox geminæ prolis factus est pater. Serio deinde cæperunt laborare Franci, ut Longobardos cum Romanis reconciliarent, itaque essent expeditiores perdomandis Saxonibus, qui identidem occasione bellorum Italicorum utebantur ad jugum excutiendum. Ergo Bertrada Regum mater, quam alii contractius *Bertham* nominant, in hoc etiam gratificari volens filio, uxoris causa Longobardis faventi, *cum Carlomanno* (ut scribit Eginhardus in Annalibus) *apud Salusiam locuta pacis causa in Italiam proficiscitur: peractoque propter quod illuc venerat negotio, adoratis etiam Sanctorum Apostolorum liminibus, ad filios in Galliam revertitur.* Quomodo antem suum illa negotium egit? Audi vetustissimorum Annalium fragmentum, quod nunc Reginæ Sueciæ est, subjectum Chronico Nibelungi, nec ultra annum 856 perductum. *Anno 770 fuit Berta Regina in Longobardia ad Placitum contra Desiderium Regem, et redditæ sunt civitates plurimæ ad partem S. Petri.* Viden' pacem inter Longobardos et Romanos constitutam, atque adeo nihil obfuisse, quo minus cum bona Pontificis gratia etiam Carolus uxorem e Longobardis acciperet? Quomodo enim alias Romam adire voluisset Regina, si id erat factura in reditu, quod egisse credens

Auctore D.P.

primum a Carolomanno ductaGerberga;

et placato Longobardis Papa,

Auctore D.P. Baronius, existimat præcitatam Stephani Papæ Epistolam nunc demum esse scriptam? Melius igitur ante biennium scriptam statuimus: nunc autem, annuente etiam Pontifice, factum, quod juxta prædictum fragmentum *Berta eduxit filiam Desiderii in Franciam*, Carolo primogenito desponsandam, sicut pacta fœderis juramento confirmati promittebant Desiderio, hujus affinitatis ac speratæ per eam securitatis intuitu, ad tot civitatum restitutionem inducto,

etiam a Carolo ducta Desiderata,

11. Hæc ita gesta ne mox irritaret Carolus, fecit Italicæ pacis respectus, et matris, cujus erat observantissimus, reverentia. Passus est igitur Longobardam uxorem sibi jungi matrimonio: sed qui in prius contracto cum Franca vinculo per conjugalem copulam adstringendo non festinaverat, in hoc secundo fuit etiam lentior, vel quia per se abhorrebat ab extranea muliere; vel quia Pontificis monita antedicta altius in animam ejus descenderant, vel alia quapiam de causa (nec enim vulgo proditam Eginhardus scribit, et in hac una Carolum matri displicuisse fatetur); ac denique exacto anno intactam patri remisit filiam. *Bertham* vocant multi, sed, ut existimo, decepti a Chronicis quibusdam perperam scriptis, quale est illud editum a Pithœo, ubi sic legitur: 770 *Bertham Reginam, filiam Desiderii Regis Longobardorum, Carlomanno filio suo conjugio sociandam, de Italia adduxit.* Vide perturbatam syntaxim verborum, et sic corrige: *Bertha Regina filiam Desiderii Regis Longobardorum, Carolo filio suo conjugio sociandam, de Italia adduxit*. Correctioni huic Annales editi a du Chesne tom. 2. Francicorum adstipulantur. Primi sic habent: 770 *Bertha duxit filiam Desiderii Regis Longobardorum in Franciam*. In secundis dicitur: *Hoc anno Domna Bertha fuit in Italia, propter filiam Desiderii Regis, et redditæ sunt civitates plurimæ S. Petri.* Vitiose etiam in Pythœanis illis pro *Carolo* scriptum esse *Carlomanno* apparet ex verbis mox sequenti-

qui, ea brevi remissa,

bus: *Carlomannus Rex decessit* 11 *Nonas Decembris . . . uxor ejus et filii in Italiam pergunt*: ecce jam uxorem et filios habebat *Carlomannus*, ad illum igitur tunc non deducebat novam uxorem Bertha, sed ad Carolum. Quo autem appellatam nomine? Id alibi hactenus obliteratum offerre videtur S. Adelardi Vita, et ex paterno nomine appellare *Desideratam*, quod nos olim fugit, cum istam Vitam edebamus, et ut ceteri credebamus, vocem illam adjective accipi. Bruschius quidem Hermegardis nomen suggerit, in Genealogia Caroli Magni, quam ex *probatissimis auctoribus* profitetur: sed ea cum fabulas nullas respuat, non plus in hoc nomine fidei meretur, quam in *Galiena*, *Galastriæ Toletani Regis filia*: quæ ante Longobardam fuerat Carolo desponsa. Auctore D.P.

12. Dissolvimus jam, quantum ego quidem existimo, nodum, qui Baronio hæc tractanti indissolubilis videbatur, et Vitam S. Adelardi atque Epistolam Stephani Papæ, obscuram utramque si nudus verborum sonus spectetur, ostendimus sibi invicem suffragari, si de Matrimonio non consummato intelligantur ut debent, ac proinde nec ipsas sibi invicem, neque Matrimonio Hildegardis adversari, quo minus dissolutis prioribus legitimum fuerit; et S. Adelardi *zelum* merito *nimium* appellatum a Paschasio Radberto. Quod tamen ipsa Hildegardis ea fuerit, cui a patre desponsum Carolum scripsit Stephanus, non ausim asseverare. Hic eam acceptam ait ex *ipsa nobilissima Francorum gente*: Hildegardim autem, dicit Eginhardus, fuisse *de gente Suevorum præcipuæ nobilitatis fœminam*: Theganus *puellam* appellat *nobilissimi generis Suevorum*, *quæ erat de cognatione Gothefridi Ducis Alamannorum*. Sed hæc nobilitas, ut infra constabit, tota fuit ex parte matris, quæ amplissimarum in Suevia possessionum hæredem filiam relinquebat. Patrem, quem nominat nemo, cur non licebit Francum credere, et sic in proprio sensu accipere

Hildegardim ex Suevia sumpsit,

fortasse primam suam sponsam;

Auctore D.P. verba Stephani Papæ, atque ad prima vota reversum Carolum opinari? Ita hoc conjugium undequaque sanctissimum ac justissimum fuerit, et immerito ægre tulerit Bertha Regina, morem sibi non geri a filio in retinenda quam adduxerat Longobarda. Nam quod attinet ad Jusjurandi Religionem, quo Desiderio Regi adstricti tenebantur Francorum Proceres, qui Reginam matrem in Italia comitati, tali pactione obtinuerant restitutionem Ecclesiæ debitam; hac vel non adstringebatur Carolus, sine cujus expresso consensu non fuerat usque eo progrediendum; vel eam solverat Romanus Pontifex, propter grandia damna ex tali conjunctione imminentia; vel denique ipse Carolus judicavit exinanitam, Desiderio non satis fideliter pacem cum Romanis servante; aut etiam elisam credidit a priori atque adeo potiori Hildegardis jure, si ipsam vivente patre uxorem acceperat. Celebratum est autem felicissimum hoc Matrimonium anno 771 jam adulto, atque ita obiit Hildegardis anno conjugalis vitæ duodecimo, prout indicat hic Epitaphii versus:

Alter ab undecimo rursum te sustulit annus.

natam, non ann. 733,

11. Idem epitaphium, dum in ea laudat et *florentis formæ gratiam*, et *tenerum decorem*; comprobat verba Thegani, *puellam* potius appellantis quam *fœminam*; erroris autem gravis convincitur genealogia Hildegardis, contesta a Bruschio, ubi hæc nata dicitur *in arce Andecensi*, *ipsa die S. Sabinæ*, id est 29 Augusti, *anno* 732. Quam enim insulsum est, florentissimo Regi, atque per fratris mortem totius Francici Regni Monarchæ, et quod caput est, necdum annos triginta nato, conjungere mulierem quadragenariam? Sed quid ego ratione evincere nitor, quod ipsa res comprobat? Ut enim de Gertrude, Bellixandra, et Imma fabulosa Eginhardi portatrice, ac deinde sponsa, taceam, quas ceteris ex Hildegarde liberis adnumerat Bruschius; constat Reginam beatissimam, intra duodecim quos diximus annos novem omnino proles Carolo genuisse; et uno quandoque

partu geminas, mares quatuor, feminas quinque, de quibus infra agetur in Vita. Dicamus igitur natam circa an. DCCLIII. primæ pubertatis puellam, et quæ copiosæ propaginis spem de se faceret, adamatam ei Regi, qui nisi regnorum successores ex se gigneret, recens novæ stirpis dominatus, per Merovingicorum Regum dejectionem introductus, deficiebat; et Regnum maximis turbis tumultibusque relinquebat obnoxium. Sane epitaphii auctor talem, non dico nubentis, sed morientis formam laudat, quæ facile persuadeat Hildegardim vix triginta annorum fuisse cum obiit.

Auctore D.P.

sed circa 753;

14. Porro sicuti fabulosis illis quibus Munsterus, et Bruschius usi sunt monumentis, et jam circa nativitatis annum de fallacia convictis, nihil credimus circa locum aut diem natalem, sic multo minus eisdem fidimus circa Hildegardis genealogiam, qua ipsam *Hildebrandus*, *Sueviæ Dux*, *ex Bavara uxore Domina Regarde* dicitur genuisse. Thegani, rem suo ævo notissimam narrantis, major apud nos fides est, sic autem ait: *Gothifredus Dux genuit Houchingum, Houchingus genuit Nebi, Nebi autem genuit Immam, Imma vero peperit Hilthigardam beatissimam Reginam*; idque verosimiliter ex conjuge Franco, sed propter uxoria apud Suevos latifundia inter illos habitante, ut propterea ex Suevis potius quam ex Francis assumpta Hildegardis dicatur: nulla autem ratione appareat, quo jure Raderus Bavaricam matrem illi adscripserit, contra tam expressam, tam antiqui et coævi scriptoris auctoritatem. Germanici sane, quos allegat Scriptores, recentes omnes, non modo non sunt nobis in hac re certissimi testes, sed nec audiendi quidem: „ litteræ vero Alberti IV. Bojorum „ Principis, quibus Campodunensis Cœnobii tu„ telam, ab ipso Cœnobiarcha et contuberuio il„ lius toto rogatus, se recipere testatur; in qui„ bus etiam non solum Hiltegardis de sanguine „ Bojorum nata scribitur, sed ipsum etiam mo-

neque ex matre Regarde Bavara,

sed ex Imma Sueva.

Auctore D.P. „ nasterium in gratiam Bojariæ Principum con-
„ stitutum, ipsosque Principes Bojorum hæredita-
„ rios cænobii curatores et administros esse: „
hæ inquam litteræ anno MCCCCLXXXII scriptæ, nimium sunt recentes, quam ut tam antiquo juri absque alia probatione adstipulentur.

De Bavara confictum videtur circa an. 1482:

15. Fuerit hoc monachorum inventum, post Suevorum Ducum ac Patronorum suorum extinctam posteritatem (nam ad hos totum jus Patronatus pertinuit, saltem ab anno CMLXIII) ambientium tutelam Ducum Bavarorum. Quod autem suggesserunt hi, id quoniam gloriosum sibi videbatur, citra ulteriorem probationem facile fuit persuadere Bavaro ejusque ministris, ut tam antiquos et speciosos novæ tutelæ titulos in diploma desuper conficiendum referrent. Inventum fuisse tunc recens conceptum, non tantum probat auctor Actorum an. MCCCCLXXII. idest ante decennium descriptorum, fundationis Campedonensis historiam, qualis tunc narrabatur, prolixe referens, absque ulla Bojorum Principum mentione; sed multo clarius idem evincit diploma istud, quod apud Munsterum pag. 561 et ex hoc apud Raderum parte 2. pag. III. totum legere est: scriptum sæculo IX. aut X., ad stabiliendum titulum Monasterii Imperialis, sub nomine ipsius Caroli Imperatoris, ipsum *in suo suorumque successorum mundiburdio sive defensione fore constituentis, et præcipientis, ne quis publicus Judex, neque Dux, neque Comes ec.* Plura noluit Munsterus describere, ad finalem diplomatis clausulam properans: satis tamen dedit ut intelligeremus, primo ab omni alterius cujuscumque subjectione exemptos se credi voluisse monachos Campidonenses, ab ipso suæ institutionis exordio: deinde eosdem Hildegardis matrem non aliam tunc quam Suevam agnovisse, cum dicitur Cænobio ipsi tradidisse, *quidquid in pago Ilergovve et Augusgovve et Albogovve materna hæreditate legitima obtinuit.* Hæc enim omnia erant in Suevia.

quod anno 1472 adhuc ignorabatur:

et multo magis circa an. 900.

Auctore D.P.

§ III.

Fundatio et restauratio Campedonensis Cœnobii.

16. In Bavariæ, versus Rhetiam procurrentis, Sucviæque confinio, ad Iberum amnem *Campidona* conspicitur, Imperiale oppidum et monasterium, *Kempten* vulgo dictum; cujus Abbates Principum postea titulum assecuti, numerantur inter quatuor Abbates Imperii. De hujus Monasterii crebra per Hunnos expilatione eversioneque jam quædam superius attigimus, neque dubitamus quin istis aliisve casibus perierint antiqua omnia documenta. Horum defectum suppleturi posteri, pro more noni decimique sæculi, descripserunt diploma, cujus jam facta est mentio, hoc exordio: „ In „ nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis Carolus „ divina favente Clementia Imperator Augustus „ quo diplomate inducitur declarare „ qualiter ob „ interventum Sanctissimi Patris Adriani Papæ, „ ac supplicem rogatum dilectæ conjugis Hiltegardæ, nec non propter nobilem et fidelem famulatum Joannis, Augiensis et S. Galli Reverendi Abbatis, ejusdemque Episcopi Constantiensis precem, ob meritum Rudangi Metensis Episcopi, et Sturmii Valdensis Abbatis, „ seu ceterorum Principum innumerabilium, Andegarium quemdam nobilem, magnæ religionis virum, in primum Campedonensis Cœnobii „ ad regularem disciplinam instructorem assumpsit; et in eodem loco Campedonensi (qui „ ab eodem in honorem Sanctæ Dei genitris Mariæ constitutus est, situs in pago Ilergow) „ Abbatem eum confirmavit, et a Papa Adriano „ in Sancto die Pascha consecratum, pretiosissimis Sanctorum Martyrum Gordiani, et Epimachi Corporibus donatum, in suam Abbatiam honeste transmisit etc. „ In fine additur consuetum nominis Carolini monogramma „ et „ signum Domini Caroli Serenissimi Imperatoris „ Augusti, quod Amalbertus Cancellarius ad vicem Luperti Archicancellarii recognovit. Data

Carolinum diploma suppositilium esse

Auctore D.P. „ ab Incarnatione Dom. DCCLXXIII Indict. XI. an. „ vero Regni piissimi Caroli VI. Imperii I. Actum „ Romæ in Sancto die Paschæ in Ecclesia S. Pe- „ tri, coram Adriano Papa, et multis aliis Prin- „ cipibus, in Dei nomine. Amen. „

Communia probat ætas S. Chrodegandi Episc. Metensis,

17. In hoc instrumento (cujus originales litteras, nec vetustiores alias in vita sua visas lectasque sibi gratulatur Munsterus) nolo notare vitia, aliis similiter suppositis communia, quæ ex tractatu præliminari ad Tomum secundum cognitu obvia unicuique jam sunt: solum indicare lubet propria, eaque non omnia, sed præcipua. *S. Chrodegandi Metensis Episcopi* (qui hic inepte *Rudangus* scribitur) historiam omnem explicuimus VI. Martii quo colitur, et an. DCCLXVI obiisse ex Paulo Wbarnefridi probavimus, utique annis quinque priusquam Hildegardim Carolus duceret. Quem vero non offendat annus *Imperii primus*, *et Imperatoris Augusti* titulus, quasi hæc locum habuerint ante Coronationem, anno dumtaxat DCCC factam a Leone Papa? Denique Pascha an. DCCLXXIII. fingitur Carolus celebrasse Romæ, qui solum exeunte autumno in Italiam transiit, continuataque per hiemem totam obsidione, dum expugnatio munitissimæ ac Regiæ urbis procederet lentius, uxorem secum duxit Romam an. DCCLXXIV, actisque Paschalibus ad Papiam rediit, ubi puerperio levata Regina est, Rex vero capta demum urbe cum ipso Rege, Regina, ac liberis, et reliqua Lombardia in potestatem redacta, primum sui in Italia regni annum numerare potuit, non tamen numeravit, exorsus id primum facere, post adeptum nomen Imperatoris.

et titulus Imperatoris, ipseque annus 773.

18. Hæc eo explicanda fuerunt, quo intelligeretur, unde Actorum auctor hauserit errores, quos in principio diximus venia dignos; quia infelici sæculo XV. non erat qui posset talia dijudicare aut fictionis habere suspecta. Corrigendus autem nobis fuit, ne in ipso limine lector offenderet, et Regis Reginæque titulo ponendi, ubi Imperatorem ille atque Imperatricem nominabat;

atque expungenda mentio coronationis a Leone factæ, tamquam illa conjugium Hildegardis præcessisset, quæ totis septemdecim annis ante obierat. Cetera minus enormia dissimulamus; mallemus autem solius antiqui libelli ecgraphum, quo inventio et Miracula notabantur habuisse transcriptum, quam dignissimam fide historiam talibus ad initium finemque assumentis, qualia de Campodonensi fundatione adduntur, dehonestatam. Prudentis lectoris erit post hujusmodi monitionem secernere pretiosum a vili, quo etiam servient Annotata nostra. Auctore D. P.

19. Porro post annos ab Actorum conscriptione duodecim idest anno MCCCCLXXXIV teste Bruschio incisa est columnæ cuidam inscriptio hujusmodi. *Hildegardis* 773 fundavit. *Carolus* 774. *confirmavit*, *Adrianus* 777 dedicavit. *Andegarius* 778 *inchoavit.* Hujus tituli tenor verosimiliter substineri potest: scribit enim Hermannus Contractus quod an. DCCLXXIV. *Corpora Sanctorum Gordiani, et Epimachi Roma in Allemanniam sunt allata*: utique ad locupletandum Campidonense Monasterium, cuius fundationem anno præcedenti potuit inchoasse Regina; Rex vero confirmasse sequenti anno coram Papa, et coram eo, quem futurum in novo Monasterio Abbatem, per Adrianum consecrari fecerat, Andegario: potuit intra quartum annum Cœnobii Ecclesiæque absolvi structura, et ad ejus dedicationem non quidem ipse venisse Pontifex, quod sine antiquiore testimonio audiri non meretur, sed suum a Latere misisse Legatum, qui locum consecrarit; potuit denique, paratis jam ad Monastici Ordinis observantiam officinis omnibus necessariis, altero a Dedicatione anno Monachos illuc induxisse Andegarius; sed non potuit de rebus sic gestis anno DCCLXXIII. instrumentum Carolus condidisse, quod supra prætenditur. Nos istiusmodi suppositionibus jam assueti, quia intelligimus mente non mala factas, ad avertenda injustissima damna, imminentia possessionibus, Rescripti Regii munimine destitutis; non tantum auctoribus ignoscimus facile; sed

Alius dictæ fundationis titulus,

qualem fidem mereatur?

Auctore D.P. etiam gratiam debemus aliquam, quatenus nobis sunt testes receptarum et eatenus continuatarum traditionum, quibus licet multum scoriæ permixtum sit, subest tamen plerumque aliquid purioris metalli, quod non totum abjici mereatur. Et tale est, quod Hildegardis Regina, Carolo Rege probante, ex hæreditariis maternæ successionis bonis fundaverit aut saltem dotaverit Campidonense Monasterium, primo istic Abbate constituto, quem diximus, Andegario.

Novissimæ de eadem fabulæ

20. Quæ deinde circa annum MD. et postea excogitatæ sunt fabulæ, et Campidonensi insertæ Chronico, ac veluti *Campidonensis*, et *Aquisgranensis Basilicæ initia certissima* laudantur a Bruschio, in Chronologia Monasteriorum Germaniæ; nullam aliam possunt obtinere veniam, quam communem toti illi infelicissimo sæculo, quo, per generalem morum etiam apud Monachos corruptelam, via sternebatur ad omnia subversuram, parique ruina noxios cum innoxiis involuturam, hæresim Lutheranam. Quis enim alias bilem contineat? cum legit Talandum, vere spurium, imo fictitium Caroli fratrem, eoque in Saxonicis bellis occupato Custodem Reginæ, dum illicitos Dominæ suæ ambit amplexus, astu conclusum habitumque in carcere: a quo sub reditum Caroli solutus, occupaverit accusationem, effeceritque ut inaudita damnaretur ad aquas, a quibus mirabiliter servata elapsaque, et denuo agnita a Talando, indicata sit Carolo, rursumque addicta morti, post erutos oculos sustinendæ, quod et factum fuisset, nisi ad eam visitandam ab Adelinde Reginæ sorore missus eques quidam auratus, nobilis vir de Freyenbergh, supervenisset in silva, suassissetque effosos catulo oculos exhibere Carolo, Reginam autem dimittere: quæ Romam abiens, cum Rosina de Bodmen fideli socia ærumnarum, ibi tamdiu egerit pharmaceutriam, curationibus clara, donec illuc in Caroli comitatu adveniens Talandus, oculorum pene privatus usu, occasionem eidem obtulit post redditam cæcutienti facultatem videndi, coram Rege atque Ponti-

fice manifestandi sui; quam Rex expulsis concubinis susceperit, et cum illa Campidonensem Ecclesiam se condituram vovisset, ipse de Aquisgranensi Beatæ Virginis Æde condenda simile votum conceperit. In his aliisque similibus explodendis prudentius sese exercuisset Crucius, quam in sugillando Ortodoxo Sanctorum cultu: sed in utroque cæcior Tiresia tenebras imaginatur, ubi nullæ sunt; nullas agnoscit, ubi merum est chaos . . . . . Raderum miror, quod cum ista omnia pro fabulis habeat, tam cupide amplectatur Bavaricam Hildegardis matrem, et genealogiam Hildebrandinam, veteribus ignotam, nec nisi ab eisdem somniorum expositoribus sumptam.

Auctore D.P. exploduntur.

21. Majorem veri speciem habent, quæ de restauratione sæpe dicti Monasterii narrat Bruschius, postquam exposuisset, quomodo illud anno DCCCCXLI. miserabiliter spoliatum, incensum, eversum ab Hunnis fuerit, ipsaque Hillermontana arx, quo se Abbas a Monachis destitutus receperat, cum multis diplomatibus ac privilegiis arserit. *Quinto*, inquit, *post hanc vastationem anno, accidit ut Sueviæ Dux Ernestus, in Bavariam iter facturus, veniret ad Stetwangum, quod etiam erat Cœnobi Campidonensis allodium. Ibi ingressus Sacram Ædem, duos adhuc reperit Cœnobitas Campidonenses, Amandum Breytklee et Felicem Briemium, sibi dudum bene notos; Amandum vero forte fortuna tum concionantem. Is Ducem Ernestum auditorem nactus, in concione strenue pergit, et tandem ad suum institutum deflexa oratione, quasi digressione facta, collapsum ac deletum tantum Cœnobium querula ac lacrymabili voce deplorat, quod fuisset olim a Suevorum pia ac laudabili Ducissa tam splendide, tam liberaliter, tanta pietate ac dignitate erectum; in quo hactenus tot pii, tot virtute ac doctrina præstantes, consilio et ope toti provinciæ utilissimi viri vixissent; ex quo pasta esset totius viciniæ, pauperie et egestate oppressa, multitudo; ex quo tot Episcopi et Im-*

Restauratio refertur ad an. 946.

Auctore D.P.

peratorum prodiissent Consiliarii. Ad talis domus restaurationem merito debere conferre iterum aliquid pios omnes, præsertim vero Principes viros, qui S. Hildegardi primæ fundatrici sanguinis propinquitate essent conjuncti. Hac oratione ita motus est Dux Ernestus, ut illico ad sese Amandum istum accerseret, et ab eo quæreret, num aliquid adhuc privilegiorum esset ex tanta vastatione reliquum? Cum vero Amandus ei librum privilegiorum et diplomatum salvum exhiberet, Ernestus mox Monasterium quasi de novo instaurare, Cœnobitas recolligere, et S. Udalrici ope atque consilio Abbatem certum illis præficere, novamque omnium privilegiorum confirmationem ab Imperatore Ottone petere et obtinere cœpit. Hunc itaque Ernestum, secundum fundatorem, atque erectorem suum, Campidonensis Ecclesia et civitas merito agnoscit, merito laudare et perpetua gratitudine celebrare debet.

et Ernesto Duci Sueviæ adscribitur.

Acta
A Monacho Campidonense
sæc. XV. collecta.
Ex MS. Cœnobii Blaburensis

Prologus

Vita B. Hildegardis ex antiquo MS. describenda datur anno 1472.

Notum sit omnibus, tam præsentibus, quam futuris, quod ab Incarnationis Domini anno millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo Venerabilis in Christo Pater, et Dominus, Dominus Joannes dictus de Werdenau, Dei gratia Abbas Monasterii Sanctissimæ semper Virginis Mariæ et Sanctorum Martyrum Gordiani et Epimachi et Castoli in Campidona, futurum sui Monasterii defectum in hoc diligenter considerans, vitam scilicet B. Hildegardis, præfati Monasterii Fundatricis, sicut a suis antecessoribus invenit in quodam valde antiquo opusculo, ad rescribendum, atque renovandum tradidit;

quia non tantum uno in loco, sed in omnibus locis a Christifidelibus inveniri debet; et cum Miracula, quæ cooperante Domino in multis ostendit hominibus, leguntur, dein magis ac magis Dei amore et gratiarum actione excitantur. Caveat igitur prudens lector, ne amare in Dei ancillam et ejus opera venenum misceat, et dicatur ei id Prophetæ: Os tuum plenum est amaritudine et dolo. Tales enim decet esse Sacræ Scripturæ Lectores, qui in Dei amore continuo sunt ferventes, quorum doctrina et conversationis forma eadem gratia in aliis transfundatur, ne Cœlestes Margaritas Spiritualium verborum sordidæ vitæ pedibus conculcent.

Ex MS.

H. Ps. 10. 7.

CAPUT I.

Matrimonium B. Hildegardis, fundatio Monasterii Campidonensis, mors pia: Ludovicus Carolo Patri succedit.

1. Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Sedi (*a*) Adriano Summo Pontifice præsidente, Carolus (Pippini Regis Francorum filius, Deo propitio, suscepit Regni gubernacula). Vir quidem Fide Catholicus, scientia præclarus, Religione devotus, qui (*b*) postmodum nobilissimam de genere Suevorum virginem matrimonio sibi copulavit, Reginam Hiltigardim, genuitque ex ea tres filios, Carolum, Pippinum, Ludovicum Pium. (*c*) Cumque Bonitas Divina præfatum Regem multiplici foveret gratia, ex eo tamen felicissimus videri poterat, quod ei, cum optima conjuge individuam consuetudinem vitæ ducere, a Deo concessum fuerat. Hujus enim Sanctitatem eximiam historiæ veteres non falso prædicantes, quoties nomen ejus memorant, Beatissimam appellant. Nimirum cum omnibus hujus mundi opibus, auro, argento, gemmis, et vestibus, tamquam Domina Regni, plurimum abundaret, multaque Regna, ac prædia hæreditario jure pos-

a

b

Carolo Regi nupta,

c

variis virtutibus excellit,

Ex MS.

sideret; conversationem tamen habens in Cœlis, quæ sursum sunt quærens, non quæ super terram; et anhelans ad divitias, quas nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, Caritate Dei amorem mundi extinxit; sancta liberalitate avaritiam, humilitate calcavit superbiam, orans cum Propheta et dicens: Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me. Sciens ergo scriptum esse: „ Redemptio animæ viri propriæ divitiæ, „ viriliter disposuit omnium suarum possessionum Christum hæredem constituere; ut particeps fieri hæreditatis mereretur æternæ, hæres quidem Dei, cohæres autem Christi. Sapiens revera et imitatione digna dispositio, æterna pro temporalibus, Cœlestia pro terrenis, pro caducis semper mansura mercari. Ascendit itaque de virtute ad virtutem, cupiens videre Deum Deorum in Sion, quaternario virtutis; ut per Prudentiam eligeret, quid agendum; per Justitiam exequeretur electum; in adversis vinceret per Fortitudinem; illecebrosis non cederet per Temperantiam. Saniori autem consilio visum est ei, ut non prædia venderet, et eorum pretium sub momento pauperibus erogaret; sed in ipsis prædiis fundare Monasteria elegit, ut de fructibus eorum et redditibus usque in finem sæculi pauperes sufficienter possint sustentare.

Ps. 35. 12.
Prov. 13. 8.

fundandis Cœnobiis intendit,

2. Sancti igitur propositi sanctior executrix, pluribus in locis, dives et præpotens Regina nova cœpit construere Monasteria, nova Servorum Dei adornare Collegia; multa etiam jam constructa collatis possessionibus ampliavit. Aliis aurum, argentum, ornamenta, ad decorem domus Dei convenientia, large distribuit. Inter ea vero Monasteria, quorum illa Beatissima fundatrix fuit, Campidonensem domum specialius dilexit, quam et divitiis cumulavit et sublimavit honoribus, ut exhibitio operis probatio esset dilectionis. Unde et Andegarium, primum ejusdem Cœnobii electum, magnæ religionis virum,

præcipue Campidonensi,

cui Andegarium primum Abbatem,

Romam secum perduxit, et eumdem in Sancto die Paschæ, in Ecclesia B. Petri, anno ab Incarnatione (*d*) septingentesimo octogesimo tertio Carolo multisque Principibus præsentibus et Papa Adriano, in Abbatem consecrari petiit et impetravit. Dein pretiosis Corporibus Sanctorum Martyrum Gordiani, (*e*) et Epimachi dotata Regina, cum jucunditate rediit, et gloria; eo nimirum gloriosior et jucunda devotius, quod tam gloriosum revexit onus, quodque precibus ejus Papa Adrianus dignatus venire (*f*) Campidonam, noviter ab ea constructum dedicavit Monasterium, in honore utique Sanctæ Dei Genitricis Mariæ et Sanctorum Martyrum Gordiani, et Epimachi, quorum Corpora ibidem usque in hodiernum diem requiescunt, et Divinis excoluntur Officiis. Ordinavit autem Beatissima Hiltigardis, se habituram in eodem Cœnobio (*g*) sepulturæ locum; unde muneribus diversis id ditando, quidquid in pago Hyllergouwe, (*h*) Albegouwe, Desegouwe materna hæreditate legitime obtinuit, cum potestativa manu Caroli Imperatoris, et Imperiali largitione illuc tradidit, et in proprium jus Monasterii transfudit, et perpetualiter possidendum donavit. Perseveravit autem in Deo placita conversatione usque in finem, orationibus, et eleemosynis insistens. Anno ab Incarnatione Domini septingentesimo, octogesimo tertio, II. Kalendas Maji, obiit Domini devota Hiltegardis, meritis plena felicibus, et in loco, quem sibi elegerat, quievit, sepulta in pace. (*i*)

Ex MS.

d

e

et Corpora Sanctorum Gordiani, et Epimachi impetrat,

f

g

ibique sepulturam eligit,

h

i

3. Carolus autem Imperator, defuncta conjuge sua, cum filiis suis, quos de ea genuerat, vivens feliciter, liberalibus disciplinis, mundanis quoque ac Divinis eos legibus instruxit. Junior vero natu Pius Ludovicus, ab infantia sua timens Deum et amans, quidquid habere poterat, pro nomine Domini pauperibus erogabat. Erat enim optimus fratrum suorum, sicut ab exordio mundi frequenter junior frater meritis præcessit seniorem. Hinc est, quod Dominus ad

Ludovicus Pius a Carolo Rex creatus,

Ex MS. Abel et munera ejus respexit, Cain cum manipulis suis despexit: sic Isaac eligitur, Ismael reprobatur; Jacob diligitur, Esau odio habetur; David fratrum novissimus, pastor ovium, ad Regni gubernacula a Deo destinatur. Præfatus vero Ludovicus postquam ad ætatem adultam
k pervenit, nobilissimi ducis (*k*) Ingerammi filiam desponsavit, ex qua tres filios Ludovicarium, Pippinum, Ludovicum generavit. Carolus autem diem obitus sui appropinquare intelligens (jam enim valde senuerat) defunctis filiis suis
l Carolo, (*l*) et Pippino, solo Pio Ludovico superstite, cum Principibus Regni, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus generale colloquium
m in palatio (*m*) Aquisgrani habuit, universos interrogans, si eis placitum esset, ut filio suo nomen Regis imponeret. Quod cum omnes unanimiter approbarent, una die Dominica cultu ornatus regio, coronam auream gerens in capite glorioso, Ecclesiam ingressus est, quam ipse a fundamento construxerat; accedensque ad Majus Altare, coronam, quam in capite gessit, Aræ superposuit. Facta igitur oratione, monuit pater filium, imprimis Deum diligere et timere, Præceptis Ejus obedire, Ecclesias defendere, consanguineis et propinquis indeficientem misericordiam ostendere: Sacerdotes honorare ut patres, populum diligere ut filios, Cænobiorum consolatorem esse et pauperum patrem; Ministros fideles et Deum timentes constituere, qui munera injusta contemnerent; nullum ab honore suo vel possessione absque rationabili causa dejiceret, et ut semetipsum Deo et hominibus irreprehensibilem demonstraret. Post has, et ejusmodi admonitiones patris, quas per omnia filius servaturum se promisit, coronam de Altari auream, jussu Caroli sublatam, Pius capiti suo Ludovicus imposuit.

salutaribus acceptis monitis,

4. Post paucos dies, multis et magnis a patre honoratus muneribus, rediit in Aquitaniam, ubi et prius Regni tenuit gubernationem. Domi-

nus autem Imperator Carolus Aquisgrani mansit, Imperiali nomine nihilominus gaudens et dignitate, orationibus tantum vacans et eleemosynarum largitioni. Sequenti anno mense Januario (*n*) post balneum febre corripitur, et langnore gravescente tantum modico aquæ recreatur: septimo ægritudinis suæ die, accersito Hiltibaldo (*o*) Pontifice, Sacramentis Dominici Corporis et Sanguinis exitum suum præmunivit. In crastino, sciens adesse obitus sui diem et horam, dextera extensa, virtute qua poterat, signum Crucis fronti imprimens, totum corpus consignabat; postremo pedes suos colligens, et rursum tunc psallens: „ In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum „, in senectute bona plenus dierum decessit in pace, anno ætatis suæ septuagesimo secundo. Humatum est autem corpus ejus Aquisgrani in Ecclesia, quam ipse ad honorem Dei construxerat.

Ex MS.

n

o

parenti mortuo

5. Post obitum gloriosissimi Imperatoris Caroli, filius ejus Ludovicus, a partibus Aquitaniæ, ad palatium Aquisgrani venit; et Regna omnia, quæ Deus dederat patri suo, sine omni contradictione regenda suscepit. Sedens igitur in palatio, thesauros patris in auro et argento, gemmisque pretiosis, in omni suppellectile sibi præsentari jussit, et omnia secundum patris sui ordinationem et carthæ (*p*) continentiam fideliter et devote distribuit; nil sibi reservans præter mensam argenteam, quam ob amorem patris sui retinuit, cujus tamen pretium pro redemptione Animæ patris pauperibus erogavit. Interea Legati ex omnibus Reguis, quæ patri suo subjecta erant, venerunt pacem nuntiantes, et spontaneum obsequium cum omni fidelitate offerentes. Circa idem tempus Princeps Pius, piis semper operibus intendens, per omnia Regna sua fideles Legatos misit, omnesque in diebus patris sui per iniquorum ministrorum sævitiam injuste oppressos, vel ablatione patrimonii, vel coactione in-

succedit in Imperium.

p

Ex MS. debiti servitii, restitui præcepit, et ipsam restitutionem manu propria subscribendo confirmavit.

6. In diebus illis Leo Papa Romanus obiit, (q) et Stephanus ei successit, qui suscepto Pontificatu jussit omnem populum Romanum promittere Regi Ludovico fidelitatem Juramento, et dirigens Legatos suos ei nuntiavit, ut in loco, quem eligeret, libenter eum alloqueretur et videret. Quod Princeps audiens, et de audito Nuntio plurimum gaudens, Nuntios suos Sancto Pontifici cum salutatione jussit occurrere, et cum debita reverentia affluenter servitia præparare. Secutus autem Missos Rex, supradicto Pontifici cum magno comitatu gloriosus occurrit, Consecrationis gratiam ab eo suscipere desiderans. Convenerunt autem in magno campo Remensium; et utroque ab equo descendente, Pius in terram Ludovicus toto corpore tribus vicibus ante pedes Apostolici se prostravit, tertia vice erectus Dominum et Patrem suum his verbis salutavit: Benedictus, qui venit in nomine Domini, Deus Dominus et illuxit nobis; et respondit Pontifex: Benedictus Dominus Deus noster, qui tribuit nobis videre Secundum David Regem. Deinde post amplexus et oscula ingressi Ecclesiam oraverunt. Postea Pontifex Regem et Reginam Irmingardam et omnes Optimates suos multis et magnis honoravit muneribus. In prima Dominica, (r) ante Missarum Solemnia in Ecclesia, coram Clero et populo Pontifex Regem unxit et Imperatorem consecravit, coronamque auream miræ pulchritudinis, gemmis ornatam pretiosis, quam secum portaverat, capiti ejus glorioso imponebat; Reginam quoque Irmingardam consecrans et Augustam appellans, aureo diademate nihilominus coronavit. Commanentes autem aliquot diebus, colloquium quotidie de utilitate habebant Ecclesiæ. Honoravit autem Dominum Papam Imperator largissimis donis innumeris, tripliciter quam ab eo accepisset majoribus; plenus siquidem pietate, semper majora solebat

q

a Stefano Papa consecratur:

r

dare quam accipere. His ita gestis, Apostolicus Romam, Imperator Aquisgranum rediit ad sedem suam; proficiebat autem quotidie de virtute in virtutem, profundam habens Sacræ Scripturæ intelligentiam; poetica vero carmina, quæ in juventute didicerat, nec legere voluit nec audire. Erat etiam in cibo potuque sobrius, in indumentis moderabilis, exceptis Summis Festivitatibus nunquam aureis resplendens; nunquam in risu vocem exaltavit; quotidie ante cibum pauperibus largas exhibuit eleemosynas; optimis ornatus moribus, omnia prudenter disposuit, excepto quod Consiliariis suis, magis quam oportuit, acquievit: fuit autem hujus surreptionis occasio legendi assiduitas et Psalmodiæ frequentatio.

Ex MS.

virtutibus clarus

ANNOTATA.

Ne in principio lector offenderet, ipsum MS. ex eo quod certum est corrigentes, Hadrianum, cujus anno 5. *mortuus est Pippinus, substituimus pro eo qui hic nominabatur B. Leone III., a quo* Carolus Magnus, *anno* 800., die Natalis Domini in Imperatorem Deo propitio inunctus est et consecratus: *his autem verbis omissis, quia annis totis* 7. *prius mortua erat uxor, de qua hic est sermo, substituimus nostra inclusa* ( ), *et magis ad rem factura, atque Imperatoris titulum vertimus in titulum Regis.* a.

Anno 771., *quando* 16. *vel* 18. *annorum puellam fuisse opinamur.* b.

De his narrat Crasius, singulos a matre petiisse ut sibi paterni regni successio promitteretur: quæ gallum gallinaceum singulis dari jusserit, addens Regem fore cujus gallus alios superasset, et victoriam Ludovico obtigisse, atque hinc natam scholasticorum consuetudinem c.

tali ludo quotannis Regem legendi. Hœc ille tamquam certissima memorat, qui criticam severitatem melius exercuisset in castigandis ejusmodi fabellis anilibus, quam sugillando Orthodoxo Sanctorum cultu.

d. *Nihil hic corrigo, quamvis more nostro numerantibus annos, non hujus, sed anni sequentis Pascha Carolus Romœ egisse dicatur: quia ipse dies Paschœ ab aliquibus more Gallico sic numerabatur, ut annum finiret priorem, et sic dicebatur Pascha anni* 773.

e. *Coluntur Sancti Martires* Gordianus et Epimachus 10. *Maji, ubi agemus de eorumdem Sanctorum Corporibus vel notabili Corporum parte translata ad Prumiense Monasterium circa annum* 1190. *Bruschius his omissis lib.* 12. *cap.* 2. *ad fabellas dilabitur, nescio quœ garriens de particula ex Virga Aaronis, Cœlesti Manna, aliisque non sine Miraculo insulsissime impetratis.*

f. *Ut credamus nos, Campidonam unquam venisse Hadrianum, aut omnino pedem de Italia extulisse, certioribus opus est monumentis: videntur hœc hausta ex fabuloso quodam Gotifredo quem citat Crusius, Ludovici Archicancellarium se fingente, et inter alia absurda comminiscente, in comitatu Papœ fuisse* 350, *Cardinales, Episcopos, Abbates, equorum vero quatuor millia.*

g. *Ita quidem legitur in supposititio Diplomate: vere ne dictum, merito dubites. Certe neque Campidonœ mortua, neque primum ibi sepulta est, et quia utrumque hic dicitur, utrumque apud nos æqualem fidem habet.*

h. *Duodecimo a Campidona milliario ad meridiem abest lacus parvus,* Alb-zee *dictus, a*

quo agris circumjectis nomen fortassis adhuc manet : similiter et alii nominati hic agri in vicinia fuerint, atque etiam nunc sint, nominibus fortasse mutatis. Crusius Algojam *describit ita amplam, ut etiam Memmingam et Campodurum aliaque* 12. *oppida complectatur. Diploma Carolinum Augnigoe secundo loco nominat, et Desegowe omittit.*

Sequentia omnia usque ad finem capitis i.
fere verbotenus ex Thegano decerpta sunt, omissis multis quæ ille interserit.

Apud du Chesne in Thegano scribitur, k.
Ingortamnus, *et filiæ nomen* Irmingarta; *auctor vitæ Ludovici* Ingramnum Comitem, *et* Hermengardam *appellat.*

Theganus: anno Regni ejus (*scilicet Caroli*) *XLII, id est Christi* 810. *quem alii numerant XLIII. obiit* Pippinus filius ejus *Rex Italiæ,* l.
anno ætatis suæ 33. *ergo natus anno* 778., *sequenti* vero anno Karolus primogenitus ejus, et Regina supradicta Hiltegarda obiit (*hoc ultimum Theganı non est, qui ignorare non potuit eam ante annos plurimos obiisse*) *et* solus Ludovicus ad Regni gubernacula remansit.

Mense Septembri anno 813. m.

Die 20. *Januarii Carolus ægrotare cœpit,* n.
obiit enim die 28., *anno* 814.

Hiltibaldus, *aliis* Hildeboldus, *Archiepis-* o.
copus Coloniensis.

Testamentum intelligit, quod apud nos p.
claudit vitam ab Eginhardo conscriptam, cui tamen veremur ne annus 811. *adjectus postea sit, non quidem imperite, sed tamen præter autographi tenorem.*

Obiit Leo III. anno 816. 12. *Junii, eique* q.
successit Stephanus, IV. vulgo dictus, ejusdem

Ex MS. *mensis die 22., et post septimum mensem Pontificatus sui mortuus est. 25. Januarii.*

r. *Fuerit hæc una primarum Dominicarum Augusti, Septembris vel Octobris, quæ anno 816., cum esset littera Dominicalis E, cadebant in diem 3. Augusti, 7. Septembris, et 5. Octobris: nisi malis primam numerare a die mutui congressus.*

CAPUT II.

Inventio Sanctorum Corporum, post varia ad eorum invocationem Miracula.

7. Cum igitur Monasterii Campidonensis certis de causis (*a*) reconsecrandi dies desideranter expectaretur, et ea quæ ad Officii executionem necessaria prævidebant, diligenti cura et apparatu decenti præpararentur; visum est Abbati (*b*) Fratrumque Conventui, ut monumenta, quæ in Monasterio altius elevata planitiem et æquitatem pavimenti impedicbant, consulto et consulente Episcopo, destruerentur; et corpora fidelium ibidem sepulta, convenientiori loco, cum Missarum celebratione et obsequio debito, tumularentur; ut Pontifex consecraturus, in scribendo Alphabeto ab angulo ad angulum, haberet transitum expeditum: et factum est ita. Fuit autem antiquum in eodem Monasterio sepulchrum, non eminens quidem, sed lignis in quadrum positis in pavimento et a pavimento distinctum: in hoc Reginam Hyltegardam loci fundatricem quiescere, plurium fuit constans assertio; verumtamen Congregatio Servorum Dei, de veritate minime certa, pro communi quidem opinione eidem sepulchro aliquam, pro incertitudine vero debitam nullatenus exhibuit reverentiam; multumque et sæpe agebat anxia, optando, orando, ut Deus quacumque occasione veritatem rei dubiæ dignaretur ostendere. Expressum certe in

a

b Monachi Campidonenses templum suum restaurant,

ac de loco sepulchri Hildegardis dubitant,

scriptura veritatis in privilegio Magni Caroli Imperatoris habebatur, Hiltigardam Reginam, conjugem suam, locum sepulturæ in Monasterio Campidonensi sibi elegisse; quod autem ex electionis proposito illa ibi beatæ memoriæ requiesceret, nec in scriptis reperiebatur, nec rationibus, rei dubiæ facientibus fidem, efficaciter astruebatur. Ex MS.

8. Hujus autem noxiæ dubitationis, quam modo Deus abstersit, causa videtur fuisse, imo indubitanter fuit, librorum et privilegiorum Monasterii distractio, generalis Monachorum facta dispersio, enormis loci et flenda mutatio, quæ adeo statum, et ordinem domus Dei deformasse refertur, ut vix unius Clerici ministerio Divinorum celebratio ibi ageretur. Alienatis enim possessionibus et violenter direptis, sedit sola Civitas, plena prius populo Dei; facta est quasi vidua Domina gentium, Princeps provinciarum facta est sub tributo; absque Abbate, absque Monachis, sine capite, sine membris. Facta autem post annos multos et labores plurimos per Ducem Hernestum, Reginæ Hyldegardis consanguineum, possessionum recuperatione, collectaque in domo renovata nova Monachorum Congregatione, non mirum nec inconveniens, si homines nuper mundum ingressi, noviter domum alienam intrantes, thesauri ex antiquis in ea absconditi altam habebant ignorantiam, quos de pretiosæ Margaritæ repositione, nec scriptura docuit, nec relatio Patrum fidelis instruxit. Sub hujus ignorantiæ gravi sarcina filii Ecclesiæ mœsti premebantur, repleti amaritudine; nec erat, qui eos in sua mœstitia consolaretur: propter vulgarem tamen opinionem, ut dictum est, ignorantia versa est in dubitationem. Hæc autem vulgi non improbanda opinio undecumque sumpserit initium, ex dicendis magnum habet incrementum.

scripturis antiquis per loci minas deperditis.

9. Obsessus a maligno spiritu Diaconus Wernerus, furiis miserabiliter exagitatus, ut si-

Interim liberantur energumenus,

Ex MS. bi vitam extorqueret, ad præcipitium properat; sed miserante Deo ab amicis et notis capitur, tenetur, ligatur; deinde post multorum Sanctorum implorata suffragia, nec tamen optata liberationis impetrata gratia, ad memoratum et sæpius memorandum Campidonense Cænobium perductus est. Ubi assistens, cunctis qui aderant pro eo supplicantibus, in voce indignationis, in persona dæmonis, in spiritu furoris exclamavit et dixit: Quid mihi et tibi, Hyltigardis? quid me persequeris? cur me expellis? O mira Dei Gratia! Quod timuit impius, irruit super eum; dictum secutum et factum: dæmon ejicitur, homo liberatur, et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo. Hoc initium signorum fecit Jesus, cum manifestare cæpit gloriam Ancillæ suæ.

et energumena: 10. Circa idem tempus Adelaidis, famula Ulrici de Chnibor, Dei permissu (cujus judicia aliquando occulta, aliquando manifesta, semper autem sunt justa) a dæmone corripitur; ex cujus ore furioso horrenda immunditiæ verba spiritus Domini malus debacchabatur, imitansque dæmoniacum illum Evangelicum, lapidibus se concidentem, spinas et tribulos cum urticis colligens et in sinum mittens, velut doloris insensibilis, carnem propriam urere et lacerare non horruit, Ephes. 5. 29. oblita vel spernens id Apostoli, nemo unquam carnem suam odio habuit. Flent et ejulant parentes, Divinum implorantes auxilium, quod est unicum in tribulatione remedium. Communione autem religiosi Monachi Hartmanni mulier comprehenditur, et ad tumulum illum, adhuc Hyltigardis putativum, vincta manus adducitur: ubi mirabiles et miserabiles, varios et confusos edit clamores, nomenque Reginæ illud, Angelis celebre, non devota, sed commota, frequentius iterat. Quo audito compuncti, qui adstabant, illius ter quaterque Sanctæ suffragia efflagitant, ut ejus meritis Deus solvat, quam sathanas alliga-

verat. Audivit Dominus et misertus est, et sanata est mulier ex illa hora, et glorificabant Deum dicentes: Mirabilis Deus in Sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem Ancillæ suæ, benedictus Deus. Ex MS.

11. Prædictis adjiciendum est tertium miraculum, ut in ore duorum vel trium testium constet hoc verbum. Juvenis quidam Henricus, Conradi minutoris (c) filius, longa invaletudine afflictus, fervore ægritudinis exesis carnibus, exhausto sanguine, responsum mortis in se habens et signa mortem minantia, jacuit desperans et desperatus, pedum cæterorumque membrorum omni destitutus officio, absque gerentis ministerio impotens surgere de grabato. Is de familia B. Nicolai se esse recogitans, ipsumque pium ac celerem in necessitate subventorem attendens, cum fletu et gemitu preces, ut potuit, spe salutis ad Deum effudit; idque magis agebat affectu desiderii quam oratione vocali. O mira pietas! Prope est Confessor Christi omnibus invocantibus eum, sperantem in se non dereliquit, desiderium pauperis exaudivit. Dormienti in somno Sanctus Dei apparuit, ut Reginæ sepulchrum visitaret, de recuperanda sanitate certus, inspiravit. Expergefactus juvenis, et lætatus sum, inquit, in his, quæ dicta sunt mihi: ad parendum se parat, baculum arripit, ejus suffragio volens, sed non valens, se præsentare tumulo. Dorso igitur vicini sui moti pietate levatur, ad locum optatum omnibusque optandum deponitur. Certus ergo de promissionis veritate, promissam petiit a Domino meritis Reginæ sibi dari sanitatem. Quid plura? inter preces obdormivit, et evigilans sine baculo sospes resiliit. Benedictus igitur Dominus Israel, qui visitavit et fecit redemptionem plebis suæ. Ex tunc igitur locus ille Sanctuarii cæpit amplius frequentari, Manna illud absconditum devotius venerari; plurimum enim probabilitatis ex his, quæ acciderant, populari accesserat assertioni, nec quisquam facile

quidam morti proximus,

c

ex S. Nicolai monitu accedens ad sepulchrum putativum sanatur:

Ex MS.

contrarium præsumpsit defendere. Verumtamen Fratribus Monasterii nondum persuasum fuit constanter credere, Dominam suam, loci fundatricem, ibi quiescere; non enim decet sapientes et religiosos in hujusmodi leviter aut temere cordis assensum præbere, propter multiformes fallacias dæmonum, et illusorias vanitates somniorum; licet non semper vana sint somnia, et dæmones interdum nuntiant vera, vel coacti, vel intentione fallendi; et quidem extorta veritas meritum non habet, nec tamen veritas non est. Rem igitur Fratres tacite considerantes, et dictis facta conferentes, satagebant quotidie latentem veritatem invenire. Proponebant itaque consilio et hortatu Pontificis, monumentum aperire; ut si Corpus Sanctum cum scripturæ testimonio reperirent, inventum Thesaurum cum gaudio manifestarent; sin autem, ab inquirendi sollicitudine animo repausarent.

12. Non est autem præterenndum silentio, quod mulier quædam pleua dierum, sub habitu peregrinæ et conversionis, futuræ Dedicationis fama invitante, aliquot diebus ante sepulchri apertionem ad Monasterium Campidonense orandi causa divertit. Quæ comperto quod Ossa reverendæ memoriæ Hyltigardis quæri proponerentur, publice coram multis etiam religiosis Fratribus veritate subnixum edidit Oraculum: Non, inquit, in loco circumpositis lignis signato Corpus Sanctum invenietur: est autem in latere ejus, ab eodem quasi tribus pedibus distans, meridionali muro propinquum monumentum, nec habens formam monumenti, plana superficie pavimenti: ibi diu desiderata reperietur Fundatrix loci hujus et Domina, et ad pedes ipsius requiescit filius ejus; et ubi, vel quando, vel qualiter hoc secretum ei fuerit revelatum, ignoramus. Dicto autem ejus infuisse veritatem, rei exitu demonstrante, cognovimus. Opportunitate siquidem accepta, nocte ad hoc opus electa, clausis templi januis, cum incenso et cereo, reverentes Fratres

verus sepulturæ locus indicatur a muliere peregrina,

ad locum sepulchri accedentes, et eo aperto nil invenientes, conturbati sunt, commoti sunt, terror apprehendit eos; ibi dolores ut parturientis. Sed tristitia eorum citius conversa est in gaudium; a latere enim illius reperientes monumentum, et ejecta humo inspicientes, gavisi sunt gaudio magno valde. Contemplabantur enim cum grandi delectatione Ossa illius ingenuæ et spectabilis genere et multum exoptatæ: levatoque capite, quod jacebat in exciso lapide, illoque inspecto in ea parte, quæ terram tetigit, hoc breve sed suffigiens epitaphium *Hyltegardis Regina* (*d*), legebatur: quo lecto et audito, clamor omnium attollitur, canentium, flentium, laudantium Deum, qui de timore in securitatem, de spe in rem servos suos adduxit. Quis id gaudium inæstimabile et inopinatum valeat concipere, nisi id expertus vel simile? imo nec expertus. Semper enim jocundius experta, quam mentis cogitatione concepta afficiunt, affectuosius blandiuntur: blandius demulcent. Spiritus omnium, qui aderant, pascebatur in jubilo, qui præ gaudii magnitudine nec poterat taceri nec plene explicari. Perfusus gaudiis totus ille Fratrum Conventus exultavit uberius, Anima eorum liquefacta est de electa et dilecta. Quid inde? nox illa ut dies illuminata est in deliciis expetendis. O beata nox! quæ tenebras ignorantiæ columnæ manifestatione purgavit! hæc nox, quam fecit Dominus; exultandum et lætandum in ea.

Ex MS.

et in eo Corpus ipsius cum epitaphio invenitur;

d

13. Collectis interim Ossibus Sacri Corporis et in pallio honorifice locatis, inveniuntur et calcei, mirum dictu, corio soluto sed incorrupto, filo tantum putrefacto. Deinde Pii Ludovici (*e*) Imperatoris monumentum aperitur; corpus ejus integrum reperitur, et corona in capite ejus glorioso de aurifrigio pretioso. Geminatur igitur lætitia, jocunditas duplicatur, exuberante causa exhuberat effectus. Colliguntur Pii Regis Beatæ Reliquiæ, et maternis Ossibus in uno sarcophago, separatim tamen, apponuntur, pari cum illis veneratione colendæ. His itaque gestis,

e

proxime autem Corpus Ludovici Pii

Ex MS. thesauri desiderabilis inventio longe lateque per Dei voluntatem citius innotescit. Omne etenim bonum quanto magis in commune deducitur, tanto magis elucescit: quæ enim utilitas in thesauro abscondito? Fama itaque frequens, digna laude nuntians, gratia præeunte velocius solito circumvolat, et ad novas delicias boni odoris effusione pusillos et magnos invitat. Currunt ergo sanctæ opinionis fragrantia respersi catervatim, tamquam ad nundinas, innumeri populi, ad suffragia genitricis et geniti; munera devotionis spe veniæ secum deferentes; diversis quidem afflicti angustiis diversas veniendi causas sumentes, sed omnes communiter de impetratis gaudere cupientes, non sunt fraudati a desiderio suo, desiderium eorum attulit eis Dominus. Cæcis visus, surdis auditus, loquela mutis, gressus claudis restauratur, curvus erigitur, paralyticus reparatur; fugit blasphemans insania, cessat vexatio dæmoniaca, mortuo redit vita. Quid per singula? Omni fere Miraculorum genere mirificavit Dominus Ossa in terris, secum feliciter regnantium in Cœlis. Ut fiant Vota, suggerit inspiratio Divina; Votorum solutionem prævenit liberalis misericordia; voluntas enim pro facto reputatur. Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. De multis autem et magnis, quæ ad gloriam gloriosæ apud Deum Reginæ et filii ejus, ipse, qui facit mirabilia solus, sicut solus est bonus, mirabiliter est operatus, pauca notavimus: quia ne invidis et incredulis et Divinæ Bonitati in hujusmodi detrahentibus, deridendi, subsannandi, nauseandi occasionem præstemus; ea dumtaxat referre utile duximus, quæ et convenienti testimonio in nostram venere notitiam, et satis superque sufficere possunt ad Electorum suorum Sanctitatis declarationem.

ANNOTATA.

Campidonense Cœnobium sub Ludovico Abbate, qui ab anno 940. et ad usque Majum anni sequentis prœfuit, tertio vastatum fuisse auctor est Bruschius. a.

Idem scribit S. Udalricum Augustanum Episcopum, cui fuerant Reliquiœ Monasterii combusti commendatœ, apud Ernestum Sueviœ Ducem, qui ipsum restaurare intendebat, obtinuisse, ut anno 962. *Abbas ex recollectis Monachis constitueretur Alexander: sub quo acta sint ea quœ sequuntur de invento Corpore S. Hildegardis: vixit autem usque ad Augustum anni* 992. b.

Minutor *videlicet sanguinis, Græcis* Phlebothomus, *a vena secanda dictus. Vulgus a frequentiori opere* tonsorem *oppellat.* c.

Hinc intelligas, versus supra num. 5. *relatos ex Bruschio, non fuisse tunc inventos, sed postea scriptos.* d.

Obierat hic Ingelhenii prope Moguntiam anno 840. 20. *Junii, quem Drogo frater suus Episcopus Metensis* in Basilica S. Arnulphi, quo et mater ejus condita est, nobiliter sepelivit. *Ita coævus auctor vitœ: quando autem et quomodo translata videantur Corpora, jam diximus.* e.

CAPUT III.

Cæci, surdi, muti, paralytici meritis B. Hildegardis sanati.

14. Cum igitur turba plurima conveniret, et de vicis ac villis, castellis ac civitatibus in-

Ex MS. a Sanatur paralyticus:

veniendæ salutis gratia Campidonam properarent, eadem spe et desiderio adducta venit de (*a*) Richoltrzried mulier lacrymosa, collo gerens filium quasi septennem, usu et facultate gradiendi penitus destitutum; diuturnus siquidem languor et validus pueri teneram depastus est carnem, qui extrema confectus macie ad mortem properare moribundus videbatur: dextrum quoque brachium ejus paralysi arefactum assidue dependebat a latere, nec ad sumendum cibum ori manum aliquo modo poterat admovere. Hoc onere pressa mater misera et miserando, fatigata corpore, sed plus afflicta mente, in amaritudine animæ suæ, contribulati spiritus secum ferens sacrificia, ingressa est templum, flebilemque sarcinam in medio templi, spe suscipiendi Misericordiam tuam, Deus, ubi Corpora illa veneranda tunc posita custodiebantur, deposuit; Patrem Misericordiarum et Deum totius consolationis gemitibus inenarrabilibus postulans, ut Sanctorum suorum intercedentibus meritis, languentis pueri dignaretur misereri. Deinde humo levatum et utraque manu apprehensum parens anxia circumducebat, magis tamen ille trahebatur, quam sequebatur. Haud mora, dimissus a matre solius Dei adminiculo pedetentim gradi attentavit, confortatisque cruribus, digitorum grossitudinem vix superantibus, efficaces illos intercessores suos lætus circumivit. Manum quoque prius aridam, sentiens sibi restitutam, ori sine difficultate admovit; idque frequenter agens atque subridens, dono Dei quod experiebatur se adgratulari monstravit. Duo hic Miracula patrata noscuntur, dum et facultas gradiendi restauratur, et manus arida vigore renovatur. Facta sunt hæc in conspectu multorum tunc præsentium et laudantium Deum, qui sanat contritos corde et alligat contritiones eorum.

Visum recipiunt puer,

15. Consolatus est et aliam matrem, in parvulo sugente ubera, consolator Deus: macula siquidem tumore eminens, vitri colorem expri-

mens, pupillam obvolvens, alterum oculorum pueri occupaverat, et eum facultate et actu videndi, caligine superducta, privaverat; quæ deformitatem vultus, detrimentum visus operabatur in puero, doloris amaritudinem in corde materno. Matre igitur ad illud magnæ efficaciæ Propitiatorium adstante, et pro amovendo pano oculum obscurante obnixius supplicante; velamen illud visum impediens scissum, dissipatum disparuit; remotoque obstaculo, pupilla libera, visu recepto, delectatione videndi se recreavit. Ex MS.

16. Duplicato pietatis suæ dono Pater luminum visitavit aniculam, utriusque oculi lumine destitutam: quæ licet tam defectu senii, quam alia causa latenti cæcitatis caligine laboraret; credens tamen omnia possibilia esse credenti, sciensque non esse apud Deum necessarium ordine ingressibili privationem inesse posthabitam, cum fiducia, lucis Auctorem, desiderio magis quam voce, deprecabatur, ut Sanctæ Reginæ filiique sui meritis lumen recipere mereretur. Exaudita est oratio ejus, et eadem hora in medio Ecclesiæ, senio non impediente nec alia causa resistente, visus recuperatione lætificata, turbam præsentem lætificavit, et ad laudem et gloriam Dei, mirabilis in Sanctis Suis, et Sancti in Operibus suis, excitavit. anus,

17. Fuit nihilominus laude dignum Miraculum subsequens, et ad virtutem perseverantiæ plurimum instruens. Puella quædam de Chemanshausen lippientibus oculis cæcitatis laborabat caligine, nec sine viæ duce in via se regere poterat absque errore. Hæc Miraculorum coruscatione excitata, de invenienda misericordia nil hæsitans, ætate quidem juvencula, sed mente cana et fide devota, cum aliis adventantibus venit ad illa magnæ coram Deo suffragia potentiæ, caliginem oculorum cogitans amoveri, et lumine desiderato vultum suum vestiri. Volens autem Deus perseverantiam ejus probare, et probatam remunerare, desiderii sui effectum distulit, dif- et puella:

Ex MS. ferendo accendit. Moram igitur faciens aliquot diebus in eodem loco et limina templi assidue frequentans, suosque intercessores continue fletu et gemitu monens, et monendo ad pietatem movens, meliorationem quotidie experientia didicit; sicque paulatim proficiens, et ex profectus amore spe indeficiens, petendo, quærendo, pulsando indeficienter, sufficientem visus recuperationem obtinuit, fructumque piæ devotionis in seipsa nobis ostendens, ad similia incitavit.

item miles, 18. Non dissimili ordine, magis tamen accelerato, cuidam de Zaitenbuch Converso facta est visus restitutio. Is cum adhuc mundo impostori (*b*) perversus deserviret, in conflictu cum adversario, ex vulnere sibi inflicto, unius oculi jacturam passus est: brevi autem tempore post conversionem, dolore super dolore adjecto, alterius oculi lumine destitutus, tetra cæcitatis caligine jacuit involutus. Duplici igitur contritione contrito spiritu, Deo immittente, venit in mentem venerabilium Reliquiarum humiliter experiri gratiam. Duce itaque præeunte faustum accipiens iter, felicis propositi fieri cœpit executor. O prædicanda Gratia! Vix laborem viæ inceperat subire, cum medicinam Gratiæ in luminis receptione, licet tenuiter, sentiebat. Primo siquidem montes, deinde arbores, postea et homines cœpit discernere. Ibat ergo gaudens et tripudians, Gratiam jam expertam duci suo prædicans; reique experientia jam aliquatenus consolatus, spe ad majora erigebatur, nec frustatus. Vix enim incoatæ viæ media pars exacta fuerat, cum is, qui prius mæstus sequebatur, lætus præibat, viam carpens, et viæ ducem non requirens. Perveniens autem ad locum exoptatum, et ingrediens templum, flexis genibus coram Sarcophago, veneranda Ossa adoravit diutius, finitaque oratione, ad quælibet jam subtilia melius videnda, promota est in eo potentia.

b

mulier, 19. Agnes de (*c*) Durnach Divino judicio lumine oculorum privata, multorum auxilia requirens, sed non proficiens, tandem beatissimæ Re-

ginæ et filii ejus (quorum meritis crebra fieri audiebat Miracula) humiliter se devovit, et ante Voti completionem visum recepit. Postmodum, ut Votum solveret, Campidonam venit; Gratiam, quam acceperat, multis honestis personis attendentibus, prædicavit; et ad reddendas gratias Deo et Sanctis ejus, omnes qui aderant provocavit. Eberhardus Tridentinus, oculorum cæcitate percussus, post multorum attentationes remediorum, Veronam adiit, medicinam removendæ caliginis quærens, sed non inveniens. Ubi multa, licet incassum, consumpsit in medicos; dulci Miraculorum fama, quæ per dilectos Dei Campidonæ fiebant, respersus, propositum illuc veniendi spe illuminationis arripuit, et opere implevit, in magna spiritus contritione et corporis afflictione. Veniens itaque ad locum optatum duce præeunte, salutem petiturus et gratiam, Monasterium ingressus, Sepulchrum, in quo Beatæ Ossa quieverant, intravit; totoque prostratus corpore, a filiis lucis æternæ, lucem sibi restitui petiit corporalem. Post aliquantum temporis spatium ducem itineris accersivit, at non invenit, tædio enim ac labore devictus recesserat. Quo comperto, miser ille et miserabilis, tribulatus carentia luminis et recessu ducis, orationi instabat ardentius. Exaudivit autem Deus clamantem ad Se, meritisque suorum Electorum, visum ei, et in eodem loco, et in eadem hora, restituit. Conversus est igitur luctus illius in gaudium, tribulatio in jocunditatem, ut vere psallere posset: Dominus illuminatio mea et salus mea. Egressus ergo de Sepulcro, de luminis reparatione Illuminatori suo gratias reddidit, et gratiarum actione turbam præsentem incitavit.

Ex MS.

et quidam Tridentinus.

20. Mulier quædam de Erichoried, annosa et ad decrepitam vergens ætatem, judicio justitiæ Dei sensum audiendi amisit, quam pæna surditatis tædiosæ continuo et amplius afflixit. Cumque aures ejus constrictæ nulli exterius resonanti paterent audibili; in concavitate tamen capitis

Surda auditum recuperat,

Ex MS interiori, quasi susurro continuo et quasi multarum sonitu campanarum, se conquerebatur vexari. Tinnitus siquidem capitis interius multiplex et inordinatus, cerebrum turbans, instrumenta audiendi obstruxit, ut sonus exterius formatum capere non valeret per auditum. Hæc ingressa Monasterium, inter vespertinalem synaxim, dum simplicis Dei multiplicem Gratiam imploraret, et suffragia eorum, ad quorum Sepulchra commoraretur; mirum dictu, dicto citius impedimentum audiendi, surditatis causam, suo effectu per aures exire sensibiliter cognovit; tanto utique impetu et concussione, ut inter manus tenentium semianimis laberetur; et de Ecclesia in porticum, ut ab aura refrigerium caperet, efferretur. Quæ post pusillum ad se reversa, et ad locum, de quo deportata erat, regressa, clare audivit, et de singulis submissa voce interrogata, convenienter respondit: et laudaverunt omnes Deum dicentes: Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui.

muta loquelam. 21. Sub ejusdem namque diei vespera puella quædam de Erringen affuit, Lutgart nomine, pulchra facie sed pulchrior Fide: hæc nocte una sospes et alacris lectum petiit, et membra soporis quiete refecit: expergiscens et multum se mutatam sentiens, exclamavit, patrem accersivit, accendi lumen rogavit. Ille moram rumpens, venit cum lumine, causam clamoris sciscitans, sed responsum non accipiens; potentia enim loquendi destituta puella subito obmutuit, et per tres hebdomadas muta permansit. Pater anxius qæsivit consilium, nec invenit; petiit auxilium, nec accepit; pulsavit ad medicum, nec aperiebatur ei remedium: numquid enim medicus liberavit eam? Non: sed restitutio loquelæ ademptæ servabatur gloriæ felicis Hiltigardæ. Quid plura? de hominum desperans solatio, confugit ad Divinum; vovet se præsentaturum filiam ad illas gratia plenas Reliquias, præparat candelam linguæ figuram exprimentem. Compos voti effectus, Campidonam

venit, candelam dat tenendam virgini Sacris Ossibus adstanti. O ineffabilis Gratia! Vix ardere cæpit candela, et restituitur mutæ loquela, et exclamavit voce magna: Domina, et vere Beata Hyltigarda! exultans certe et jubilans ex Miraculosa, quam in se experiebatur, operatione, ecliptica (*d*) usa est oratione. Exclamaverunt et homines, qui aderant, glorificantes Deum et dicentes: Vere Dominus est in loco isto. Ecce rei gestæ ordine considerato, poterit attendenti videri non immerito, quod neque hæc peccavit, neque parentes ejus ut muta efficeretur, sed ut manifestarentur Opera Dei et merita Reginæ in illa.

Ex MS.

d.

22. Miraculorum igitur gloria invitante, molendinarius quidam de Gonreburch, longa invaletudine debilis et claudus, spe salutis ac desiderio accensus, locum petiit expetendum, baculi suffragio sustentatus: qui Sanctorum meritis suffragantibus, desiderii sui effectu potitus, abjecto baculo sanus rediit, sine baculi subsidio; insuper ad onera deferenda collata est ei fortitudinis sufficientia, ut vere dicere posset: Fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem.

Curantur claudus,

23. In villa Gertrichfried, vir nomine Bertholdus, totus languore paralysis dissolutus, et omnium fere membrorum officio destitutus, lecto continue per multas hebdomadas decumbebat, de recuperatione sanitatis desperans, finemque doloris et miseriæ cum miseræ vitæ fine miser expectans. Audiens vero per gloriosa Reginæ ac Regis merita, pie petentibus optata præstari beneficia; spe resumpta erectus, veneranda se visitaturum Corpora ex Voto cordis proposuit, et Votum voce expressit. O Christi pietas inæstimabilis! Vere nescit tarda molimina Sancti Spiritus Gratia. Vir æger Votum expresserat, et solidatis membris, membrorum compagibus sanatis, vigore donatum se sentiens, cum alacritate surrexit; arreptoque baculo, magis consuetudine ambulationis, quam pro necessitate sustentationis, Voti

et paralyticus unus,

Ex MS. sui non tardus executor Campidonam festinavit, ubi Divinæ Pietatis Opus, circa se gestum, gaudens et gratias agens, ordine referebat. Vicinos
799. quoque suos utriusque sexus nobiles, qui eum languentem noverant, et tunc nutu Dei orationis causa convenerant, subita mutatio Dexteræ Excelsi, circa illum exhibita, in admirationem, ipsos autem, qui aderant, in gratiarum actionem excitavit, ut vere psallere possent: Magnus Dominus, et magna virtus Ejus. Nec mirum: Omnipotentis Dei virtus meritis Electorum suorum mulierem de Wangirir, multis annis contractam, ad salutem erexit; alterius brachium curvum ad usum debiti officii clementer extendit. Conradi,
e. militis cujusdam in (*e*) Faucibus, genua dissoluta et crura debilia solidans, roboravit; qui occulta ægritudine multo tempore ambulandi laborans difficultate, post Votum expressum, iter laboriose inceptum, cum socia conjuge sua, expedite peregit. Compos autem Voti effectus, ad locum destinatum pertingens et ibi pernoctans, nil pristini doloris sensit; et gratias egit Deo dicens: Exaudivit Dominus preces meas, et statuit supra petram pedes meos, et direxit gressus meos.

alii tres,

item puero f. 24. Roberti de (*f*) Pfullendorf, viri militaris, filium parvulum, nondum septennem, paralysis passio vehemens vexavit; crevitque vexatio et invaluit infirmitas, adeo ut interdum sub unius noctis spatio quadraginta vicibus ejus iteraretur cruciatus. Pater igitur mæstus, nec interpolato sed continuo dolore afflictus, audiens Gratiam sanitatum exhuberare in Monasterio Campidonensi meritis matris et filii, Votum vovit pro puero, corde pio et affectu paterno, proponens et disponens ducere parvulum ad id medicinæ Cælestis asylum. O Divinæ misericordiæ larga benignitas! Ex tunc Dominus de Cœlo respexit, et cessavit quassatio, et consolatus est pater in filio, et filius in semetipso. Sanitati igitur donatum parvulum duxit pater Campidonam, juxta Voti propositum; gaudentemque et laudem præ-

44.

sentavit in templo, offerens sacrificium pro eo liberato; præterea se et conpegem suam filiosque annuo censu obligavit, Sanctis ibi quiescentibus singulis annis persolvendo, Ex MS.

ANNOTATA.

Chrographicæ tabulæ, quibus Sueviæ utriusque et vicinæ Bavariæ continetur descriptio, neque hunc locum, neque alia multa infra nominanda exhibent: eorum igitur designationem expectamus ab istarum regionum peritioribus: suspicamur etiam haud pauca hic nominari, quæ vel appellationem nunc mutarint, vel ob sui exilitatem non meruerint in tabulis istis notari. a.

Scriptum in ecgrapho nostro, imposito. b.

Durnach *vicus solum* 4. *aut* 5. *p. m. Campidona distat ad Orientem.* c.

Fauces, *aliis* Fauciacum, *oppidum Sueviæ in confinio Tyrolis*, *vulgo* Fussen, *distans Campidona plus quam* 20. *m. p. cis Lycum fluvium.* e.

Pfullendorf, *inter Tubingam et Constantiam, huic quam illi proprior. Sunt qui* Bragodurum *Ptolomæi esse velint.* f.

CAPUT IV.

Energumeni meritis B. Hildegardis liberati, hydropici, et contracti sanati, mortui suscitati.

25, Summæ bonitatis Deus non solum ægritudines curavit ob merita suorum, sed et dæmones fugavit. In vico Ermengers, sub opacæ noctis tempore mulier quædam a principe tenebrarum correpta, crudelissime vexabatur; clamore Liberatur energumena:

Ex MS. horribili, non modo virum suum et familiam suam, sed vicinos excitans, tanto acrius in ea sæviente, quanto citius ab ea expellendus. Convenientes itaque vicini, videntesque miseram miserabiliter affligi, pietatis moti compassione, unanimiter omnes venerabilis Hyltegardæ et Pii Ludovici auxilium implorantes, exclamaverunt ad Dominum et exaudivit eos. Audiens enim draco ille, quem formavit Deus ad illudendum ei, Sanctos nominari; virtutem eorum non sustinens, a facie ipsorum fugit; egressus a muliere, quam expresse possideret, deditque locum Spiritui Sancto, ad refocillandam animam, tanto vehementius, quanto brevius afflictam, ut illnd adimple-
Cant. 4. 16. retur: Surge Aquilo et veni Auster. Liberatam autem a spiritu immundo, cum gaudio Spiritus Sancti, adduxerunt amici Campidonam, quæ gesta fuerant circa eam narrantes; et ad laudandum Deum in Sanctis suis Ecclesiam Dei intrantes.

et altera. 26. Alia mulier, misera miserior, multis annis dæmoniaca, amicorum ministerio laborioso ad Sacras est adducta Reliquias; ubi graviter quidem vexata, horrorem incutientibus debacchata est vocibus, tamquam maligno hoste suam prævidente vel timente ejectionem imminere. Quo meritis Electorum Dei suffragantibns fugato, illa diu captiva filia Sion est liberata; quam spiritus nequam egrediens, sine misericordia concutiens, semianimem reliquit. Quæ citius resumpto spiritu suam sentiens liberationem, liberatori suo Deo gratias egit. Factum est id multis astantibus, et exultantibus Deo adjutori nostro, et clamantibus: Isti sunt, quos elegit Deus in Charitate non ficta, per quos tantà facit mirabilia.

Sanatur contractus manibus, 27. In Parasceve, hora Divini Officii, concurrentibus omnibus ad Sacram Corporis et Sanguinis Jesu Christi Communionem, juxta Ecclesiasticam illius provinciæ consuetudinem, Conradus faberferrarius magister, præcepto non obediens, vel cupiditati satisfaciens, fabrili operi alacriter insistebat. Et ecce justo Dei judicio malleo ca-

dente a dextera, et forcipe a sinistra, utraque manus curvata est et contracta. Exclamans autem juvenis, et subita iræ Dei percussione tractus et territus, properabat ad Monasterium, adiit Sarcophagum, petiit auxilium. Universi qui aderant, cum eo et pro eo clamabant ad Dominum; nec tunc exaudivit eos, nondum enim venerat tempus miserendi ejus. Expletis Divinis, omnibus egredientibus, et ille tristis abscessit. Brevi mora exacta flens et ejulans, non propter primam repulsam desperans, rediit, ascendit, manus Sarcophago superposuit; et mox erectæ sunt et extentæ, et priori sanitati restitutæ: et lætata est omnis Campidona in tam evidentis Miraculi gloria. Ex MS.

28. Non minus gloriosum, imo gloriosius videri potest, quod huic subjungendum est. Mulieris cujusdam in (*a*) Burgaun venter, imo totum corpus, et humorum distemperantia intumuerat, et ex tumore cruciatus per momenta crescens adeo invaluerat, ut ab omnibus morbo hydropis laborare desperabiliter judicaretur, nec ad eam curandam quasi desperatam cura aliqua adhiberetut; ne vero spes recuperandæ salutis in ea penitus extingueretur, agebant Magnalia Dei, quæ audiebat quotidie per Electos Dei Campidonæ fieri. Deo igitur inspirante, placuit ei, ut illorum devotissime se voveret pietati. Quo facto, intra triduum omnino detumuit, et ad pristinam mediocritatem reformata, Medicos suos læta visitavit; gratiam et gloriam annuntians, et ad glorificandum Deum audientes invitans. Hydropica, a.

29 A simimili periculo, non dissimili remedio, Conradus de (*b*) Thuringen sanatus est. Cum enim ventris tumore immoderato cruciaretur, et plurium experimentorum nullum capiens fructum, cruciatus finem solum mortis expectaret remedium, saniori quorumdam consilio, veneranda piorum Ossa se visitaturum proposuit ac promisit, si Divina miseratio id exequendi vires ei concederet. Promissionis devotioni præsens affuit Gratia: præparationem enim cordis contriti audivit, et hydropicus; b.

Ex MS. Deus, auris tua. In brevi sibi tumore decrescente ventris, præfatus Conradus ad consuetam gracilitatem reparatus, juxta Votum suum venit Campidonam, matre sua simplici muliercula comitatus, modum et ordinem suæ asserens reformationis, pariensque in cordibus audientium piæ augmentum Devotionis. Hujus assertioni, orandi causa advenientes post triduum, constantissime perhibuerunt testimonium, et lætati sumus in his, quæ dicta sunt nobis.

contractæ duæ, 30. In villa Burgouw puella, utriusque manus contractione debilis et ad operandum inutilis, ea spe et spiritu ducta quo prænotata hydropica, simile fecit Votum, et similem etiam consecuta est effectum. In Voti enim expressione, lætificata est manuum restitutione. Consimili gratia mulierem de Gervigishosen Dominus visitavit. Hæc fere biennio naturali gressu destituta, genibus et manibus terræ innixa, monstruoso tractu gradiendi seu rependi officium exercuit. Quæ sancto accensa desiderio, ubi se devovit piæ matri et filio, naturali pedum functa officio, cum amicis et notis rem gestam testantibus, gaudens venit Campidonam, ad venerationem eorum, a quorum meritis se gloriabatur accepisse veniendi potentiam.

paralytica, 31. In villa Marvisieren, cuidam diu paralyticæ, pro reformandis viribus desideranti Reliquias visitare, currum amici præparabant, ut vehendo ad locum optatum eam perducerent. Quæ abhorrens currum ascendere, elegit rependo propositum consummare, ut laboris magnitudine salutem mereretur invenire. Videns autem Deus fervorem in muliere, sciensque mentis conceptum ipsam exequi non posse, miseræ membra solidavit, vires reparavit, gressum restituit. Exultans igitur et gratias agens, non tremens sed alacriter gradiens, suum effectui manicipavit desiderium; cujus gloriosæ curationi, cum multis aliis etiam Sacerdos ejus perhibuit testimonium.

et paralyticus, c. 32. Berchtoldus, Hultrudis filius de (c) Loppenhusen, in dorso et femore et crure sinistro,

multis diebus, tanto dolore torquebatur, ut ad eundum erigi, etiam baculi suffragio, non valeret. Miraculorum igitur fama trahente, quæ per Electos Dei crebra fieri audivit, Campidonæ curru conducto, recuperandæ salutis desiderio, locum aggressus est exoptatum: ubi ad valvas Templi depositus, a duobus viris tollitur, et ante Sarcophagum, pretiosum illum thesaurum continentem, locatur. Votum igitur solvit breviter, sed devote; oravit nihil hæsitans, sed de impetranda sanitate plurimum confidens. Exaudita est autem oratio ejus, quam brevem esse oportuit, propter eorum importunitatem qui eum advexerant: nec ibidem moram facere, peculiaris rei necessitate eos revocante, poterant vel volebant. Sublatum igitur de templo currui imponunt, domum revehunt, de impetratione salutis quidem hilarem et certum, etsi non re, spes tamen non confudit: quis enim speravit in Domino et derelictus est? Post paucos igitur dies dolore fugato, usu gradiendi restaurato, pedes rediit Campidonam; Deo et dilectis ejus gratiarum referens actionem, quorum meritis ille sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum. Ex MS.

33. In villa Imminriet, Wernhardus, Waltheri et Adelhaidis filius, puer parvulus, quasi triennis, e domo Parentum sine Custode egressus est. Cumque incaute evagaretur, nec quid cavendum esset ratione discerneret (ætatis siquidem teneritate impediente, rationis usum necdum habebat) in fossam, de qua limus exceptus erat, aqua plenam, corruit; totusque, genuum summitate excepta, aquis coopertus, fundo limoso resupinus inhæsit. Modico temporis exacto spatio, mater circumspiciens, nec filium videns, a quærendum puerum misit famulantem puellam; quæ illum circumquaque quærens, nec quæsitum inveniens, tandem ad foveam venit; puerumque extinctum, et a juvene ejusdem pueri consanguineo, qui casu advenerat, extractum invenit. Tollitur puer, domum refertur, clamore funesto

puer submersus vita restituitur,

Ex M.S.

prævolante submersionem pueri nuntiante. Flent et ejulant parentes, accurrunt vicini condolentes, volvunt, nec proficiunt, nec vitalis spiritus aliquid in eo comprehendunt. Quid plura? post desperationem de pueri vita, venit in memoriam numquam a memoria delenda B. Hyltigardis cum prole sua: quam dum in auxilium precibus lacrymosis invitant, dum Vota pro puero vovent; inter voces precantium et Vota voventium, puer reviviscit, et ad sanitatis integritatem citius reparatur. Quem post paucos dies parentes, Vota solventes, medicis suis Campidonæ repræsentaverunt; multorumque testimonio suam tristitiam in gaudio conversam astruxerunt, ad laudum præconia, Deo et Electis persolvenda, omnes qui aderant excitantes, quia filius eorum mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est.

tem puella in puteum lapsa,

34. Non minus gloriose ac Deo digne suscitata est, a similis mortis genere, Manigaldi viri militaris filia, per Reginæ et Regis invocationem ac merita. Hæc dum ad hauriendam aquam levitate puerorum properaret, ex subita et minus cauta inclinatione pessumdata, capite verso deorsum, corruit in pnteum. Quo comperto pater et mater cum familia, flentes ac ejulantes accurrunt; quorum clamore miserabili amici et vicini cuncti ad illud lamentabile spectaculum convenerunt. Haud mora, pater descendit in puteum, alio ipsum sequente ac tenente, ne amore eripiendæ filiæ pater mergeretur: qui et ipse a stante super puteum propter eamdem tenebatur cautelam, aqua enim putei tantæ profunditatis erat, ut proceri hominis longitudinem altitudine superaret, nec aliquis fundum putei attingere pedibus, nisi caput ejus operiretur fluctibus, posset; eapropter primo descendentem in aquam teneri oportebat, ne si non teneretur periculo subjaceret. Labore igitur miserabili quærens filiam, et inveniens pedes ejus sursum erectos pedibus suis compressit, sicque attraxit; donec id onus flebile manibus comprehensum, ad superstantem

levaret, et ille stantibus super puteum porrigeret. Deinde ad paternam domum defertur, sequentibus et plangentibus qui in villa fuerunt fere omnibus: erat enim puella nobilis, benignæ mansuetudinis, jam quasi septennis. Accedunt ergo amici et familiares, omnem diligentiam, omnia experimenta, quæ circa submersos attentari solent, propensius impendentes: nunc illam igni applicantes, interdum volventes; modo pedes sursum, caput deorsum vertentes. Has autem variationes sæpe ac multum frequentantes, nil consolationis acceperunt; non enim in corpore illo aquis suffocato aliquis vitalis motus deprehendi poterat, quippe a quo vita recesserat. Consumpta igitur sine fructu humana industria, nec consumpta sed crescente mœroris angustia, ad Divina properandum fuit et properatum est auxilia. Cœperunt igitur, primo parentes, deinde omnes præsentes invocare illam semper invocandam Hyltigardam et filium ejus, pro liberatione puellæ Vota voventes ex corde. Exaudivit autem Dominus contritorum lacrymosa suspiria, et piæ devotioni ipsorum fructum propitius indulsit optatum. Ex illa enim hora salus domui illi facta est, puella a morte liberata est; vere enim mortuam, et veræ vitæ redditam, omnes, qui aderant, et videbant et jurabant. Omnes ergo inæstimabiliter consolati sunt, et domus impleta est ex clamore: Te Deum laudamus; cui vivit quæ mortua fuit. Post transactum breve temporis curriculum, opportunitate accepta, pater et mater comitante filia, cum multis ex vicinia, venit Campidonam, ad Vota solvenda pro virgine (*d*) Maria.

Ex MS.

et certo mortua,

d

35. Et (hæc) tantum de Miraculis principalioribus, et in veritate efficacioribus, nam tot et tanta sunt ibidem facta a prima fundatione Monasterii Campidonensis, inchoata anno septingentesimo septuagesimo tertio usque in anno millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, virtute operantis Dei per felicissimam Hyltigardim

Ex MS. et ejus filium, nomine Pium Ludovicum Imperatorem, quod prolixum et nimis longum esset ad scribendum; et jam

Longa solent sperni, gaudent brevitate moderni.

Quare prædicta signa compendiose sufficiant bonis Christi Fidelibus hominibus. In hoc Imperiali Monasterio Campidonensi dedicato a Papa Adriano, qui personaliter cum grandi cœtu Populi Cardinalium et Episcoporum, singulis ex statibus mundi Clericorum et laicorum, scilicet Caroli Magni et Hyltigardis cum pueris eorum scilicet Pippino, Ludovico et Carolo et Lothario filiis; ac (*e*) Rotrude, Gisla, (*f*) Hyltigarde
e
f et Berta filiabus, dedicavit in anno septingentesimo septuagesimo septimo die Ascensionis Christi vel circa: nam eo tempore exportata fuerunt de Roma, ex petitione Caroli et Hyltigardis, integra Corpora Sanctorum Martyrum Gordiani et Epimachi, cum Reliquiarum aliarum sarcinis et
g numero et multitudine grandissimis, et (*g*) Indulgentiis maximis. Etiam pro tunc Carolus altissimis privilegiis ipsum dictum Monasterium sublimavit ultra alia loca et hominum habitacula. Nam omnes villæ, castra, oppida, silyæ, vivaria, piscaturæ, venaturæ, thelonia, ac omnes, superiores conditiones respicientes, spiritualia et
h secularia in (*h*) Goiis, Hylergowe, Angusgowe, Segowe, Risgowe et aliis dedit Monasterio Campidonensi, cum Judicibus singulis ipsius maleficii, taliter, quod perpetuis temporibus solum Abbas Campidonensis deberet hujusmodi regere
i et dominari, ac singula Officia spiritualia (*i*) ac secularia ad providendum constituere, et hoc cum personis idoneis. Nam pro tunc nulla Civitas erat in tota Suevia, demptis Civitatibus Augusta et Pfullendorf, quia alia erant solum oppida, villagia seu villæ. Fuerunt autem rura, data Cœnobio, ipsius Hyltigardis Reginæ res hæreditariæ, quas ipsa cum adjuvamine Caroli, ob Animarum eorum et singulorum consanguineorum

eorumdem salutem, ordinavit dicto Cœnobio, in honore Sanctissimæ Virginis Mariæ, Sanctorum Martyrum Patronorum, scilicet Gordiani et Epimachi, nec non et omnium Sanctorum, quibus sit laus et honor per infinita sæcula sæculorum. Amen. Ex MS.

ANNOTATA.

Burgow, *Oppidum inter Ulmam et Augustam ad Mindelam fluvium, ad* 50 *p. m. distans Campidona.* a.

Turingen, *inter Ravenspurch et Merspurch ad fluviolum Ach, non longe a lacu Brigantino sive Constantiensi, vulgo de Boden-zee.* b.

Loppenhausen *ad Camlachum rivulum, media fere via inter Campidonam et jam memoratum Burgovium.* c.

Hoc nomen videtnr fuisse puellæ. d.

Scriptum erat Gertrude: *sed* Rotrudem *constat inter filias Caroli primogenitam fuisse:* Gertrudis *nulla nisi apud fabulatores nota est. Merito autem omittitur hic* Adelaidis *in obsidione Papiensi nata an.* 774., *et in itinere versus Franciam mortua ipso anno. Omitti etiam debuisset* Hyltigardis, *cum hæc agerentur (si vere acta sunt) necdum nata; quippe quæ ante expletum primum vitæ annum obiit, solis* 40. *diebus superstes matri. De utraque constat ex epitaphiis, quæ jussu Caroli Magni composuit nobilis tunc Poeta Paulus Warnefridi, et impressa extant primo apud Bruschium, tacito auctoris nomine (unde Baronio ignoscendum, quod Alcuini esse crediderit), deinde in Francicis du Chesne, in ipso Pauli opusculo, quod de Metensibus Episcopis scripsit: nam Metis utraqne sepulta fuit, uti et amitæ duæ, et ipsa mater.* e. f.

g. *Indulgentiarum in dedicationibus instituendarum usum eo sæculo fuisse, nullo certo exemplo probari poterit: posteriorum Pontificum largitiones eæ fuerunt, a quibus acceptas ad tempus fundationis primæ perperam retulit posteritas imperita.*

h. *Teutonibus* Ow *vel* Aw *pratum seu pascuum est, hinc derivatur vox collectiva ghêaw et contractim* gaw *vel* gow, *pro regione, adeo frequens in compositis, sicut ab* hem, heim, *vel* hom *domus, fit aliud collectivum æque in nominibus locorum frequens* ghem *vel* gom *pro civitate aut oppido: quæ deinde hic nominantur* Gojæ, ab Hilera, Sega, Augusa, *et* Rifa *fluviis, ut credo, ipsas irrigantibus, nomen habent. Horum grandior et notior* Hilera *Campidonam præterfluit, et Danubio immergitur e regione Ulmæ.*

i. *Hinc illud ad calcem Vitæ descriptum rubris litteris:*

Campidona sola judicat ense et stola.

APPENDIX.

Ex Annalibus Suecicis Martini Crusii.

36. Fuit longo tempore, post conditum hoc Cœnobium, quidam Eques auratus Manigoldus Fridraner, in arce Freudenbergia habitans: is filiolam habebat cui nomen Felicitati: quæ aquam ex puteo insciis omibus ablatura eo incidit, nec ante quinque horas reperiri potuit. Cum tandem reperta esset, pedibus sursum ac capite deorsum conversis, nec ullum signum vitæ in ea appareret, pater dolore exanimatus vovit se centum libras ceræ et alia ad Tumulum S. Hildegardis oblaturum. Puella in Altari posita erat, donec sepulchrum fieret, in quo humaretur. Quo facto, cum ab Altari levaretur, risit: gaudio magno ex-

orto, manu patris deducta domum est. Postridie ipse, Salomo-villanus Abbas, ac puella, Campidonam venere; gratiæ Deo actæ, Votum S. Hildegardi persolutum est. Ex MS.

37. Quondam scholasticus quispiam, in flumen Ilarum incidens, undecim ibi horas jacuit. Hic extractus et pro mortuo habitus, a matre ad Sepulchrum Hildegardis positus est. Pater Hildebrandus Ramer, præcipuus Campiduni caupo, corrogavit cunctos ex Ecclesia S. Magni Presbyteros et ludimagistrum cum scholasticis, ut ad Tumulum Hildegardis pro vita mortui orarent. Precantibus his et una populo, puer dexteram pectori suo imponens revixit. Tunc gaudium omnibus campanis publicum significatum fuit, Deoque et Hildegardi gratiæ actæ. *Quid ad hæc homo hæreticus, ne suo ipse convictus testimonio cogatur erubescere? Soli, inquit*, Deo laus debetur, qui gloriam suam alteri non dat; *utique tamquam primo boni omnis fonti, alioqui ipse*, qui glorificantes Se glorificat, *eosdem cupit glorificari etiam ab hominibus, et ideo eorum rite invocatorum intuitu Miracula patrat. Quid autem ad primum?* Ethnici quoque, *inquit*, diis suis vota faciebant et persolvebant. *Numquid et ab iis percipiebant beneficia, qualia nemo facere potest nisi Deus, aut nisi fuerit Deus cum eo? Reipsa autem, non Sanctis, sed Deo Vota faciunt, et solvunt Christiani Orthodoxi; dicuntur tamen etiam Sanctis facere aut solvere, quando faciunt aut solvunt intuitu beneficiorum a Deo per Sanctorum intercessionem speratorum aut impetratorum. Sic Templa et Altaria eriguntur Deo, cui soli in iis offeruntur Sacrificia; quando tamen, ut fit plerumque, ea fiunt in memoriam ac venerationem alicujus Sancti, et ipsa nomen ab illo accipiunt, et de illo Missa fieri dicitur; ut sub illa nominum diversitate habeatur distincta significatio diversarum in eadem specie rerum, ad omne humani sermonis commercium necessa-*

Digitized by Google

Ex MS. *ria, quæ per commune omnibus Sacrificiis, Altaribus, Templis unius summi Dei nomen non haeretur.*

LAUS DEO

Digitized by Google

PROTESTATIO EDITORIS IN FINE LIBRI

Lector adverte, in elogiis B. Hildegardæ, quæ hoc libro explicavi ex Bollandistis fideliter desumpta, me obiter nonnulla attingere, quæ Sanctitatem ipsi videantur attribuere: expono aliqua ab illa gesta, quæ cum vires humanas superent, Miracula videri possunt: beneficia item in miseros mortales ejus intercessione collata: demum eidem videor Beatæ appellationem tribuere. Verum hæc omnia ita meis Lectoribus propono, ut nolim ab illis accipi tamquam a Sede Apostolica examinata et approbata, sed tamquam quæ a suorum Auctorum Fide pondus obtineant, atque adeo non aliter, quam humanam

historiam. Proinde Apostolicum S. Congregationis S. R. et Universalis Inquisitionis Decretum anno 1625. editum, et anno 1634. confirmatum integre, atque inviolate juxta declarationem ejusdem Decreti a Sa. Me. Urbano Papa VIII. anno 1631. factam servari a me omnes intelligant, nec velle me vel cultum aut venerationem aliquam per has meas narrationes eidem arrogare vel famam Sanctitatis augere, nec quidquam existimationi adjungere, nullumque gradum facere ad futuram aliquando fortassis Ejus Beatificationem vel Canonizationem, aut Miraculorum comprobationem, sed omnia in eo statu a me relinqui, quem seclusa hac mea editione obtinerent. Hoc tam sancte profiteor, quam decet eum, qui Sanctæ Sedis Apostolicæ obedientissimus haberi filius cupit, et ab Ea in omni sua inscriptione et actione dirigi.

Ego Antonius Mugnoz.

Digitized by Google

51.

IMPRIMATUR

Fr. Dom. Buttaoni O. P. S. P. A. M.

IMPRIMATUR

J. M. Archiepisc. Tyaneus Vicesgerens.

Digitized by Google

52.

✠

J. M. J.

OBSERVATIONES AUCTORIS

PRÆSENTIS EDITIONIS

Ex Bucellino Annal. Bened.

An. 771. Hoc anno repudiata a Carolo Magno Francorum Rege Herminigarde Regina (*Theodora* in hujus libri Indice vocatur, et *Desiderata* in numero 8. Commentarii previi docti Auctoris Bollandiani pag. 11 præsentis Editionis) quod vitio corporis infœcunda esset, summa voluntate Desiderii Longobardorum Regis, Patris sui, in S. Juliæ Brizziensi Cœnobio Monacharum professa, virtutis exemplo fœcundissima, novo vitæ instituto felicissima fuit, ut facile potentissima Regna fastidiret, quæ nobilitatem servitii Christi experta, jam in atriis domus Dei versaretur. Meruit enim a morte sororis suæ B. Ansilpergæ, eodem in Cœnobio Abbatissæ, communi omnium voto eidem succedere, et multo digniore, quam Galliarum, Principatu, dilectissimis Regum Regis Sponsis preesse atque imperare. Ita Jepes, Wion etc.

Ex PP. Bollandianis, et signanter, ut videtur, ex P. Daniele Papebrochio, 30 Aprilis in vita B. Hildegardis N. 8 Commentarii prævii.

Scandalum fuit ignorantiæ puerilis (ait Bollandianus de S. Adelardo) nescientis aut non credentis, dissolvi posse, Ecclesiastica dispensatione interveniente, Matrimonium necdum consumatum. Quod Auctori præsentis Editionis displicet tractando de S. Adelardo, jam

tunc viginti annorum ætatem habente, et jam sensu sene (sicut aliquando ita appellatus fuit ab iis, qui eum puerum vocant) „ Opinatos olim viros Sanctos et magnos, „ fuisse (ait Bollandianus in ipso numero 8) pro dissolu- „ tione talis Matrimonii nondum consumati, tum aliis „ exemplis doceri potest, tum illo imprimis notabili „ S. Ethelredæ, quæ tum in propriis Actis 23 Junii „ dandis, tum in Vita S. Wilfridi ad 24 Aprilis illus- „ trata n. 30 laudatur, Mariti Ecfridi Regis cupidita- „ ti per annos 12 constanter restitisse, et Deo votam „ virginitatem tandem intulisse in Monasterium, libero „ ad alias nuptias relicto conjuge. " Quod (*fieri posse*) forte tunc negabant plurimi „.

Non ergo ignorantiæ puerili S. Adelardi tribuendum est, sequi hanc aliorum opinionem, juxta quam dissolutionem Matrimonii cum filia Desiderii repugnabat. Et talis repugnantia S. Adelardi probat, ipsum credidisse legitimum ipsum Matrimonium Caroli et Filiæ Desiderii, nec illud fuisse contra obedientiam Papæ, graviter comminantis ne tale Matrimonium fieret. Sed notatu digna est historia hic allata a docto P. Bollandiano de Sancta Ethelreda, quæ post 12 annos relicto libero Conjuge Ecfrido ad alias nuptias, Deo votam Virginitatem in Monasterium intulit; quia etiam Desiderii Filia in Monasterium abiit, ubi virtutibus floruit; unde potuit habere Votum de Virginitate, Patri Desiderio ob hujus metum celatum, Carolo tamen ob hujus virtutem manifestatum, quia impedimentum Matrimonio legitimum esset; et usque dum Patris beneplacitum obtineretur, apud Carolum Virgo retineri potuit. Videatur S. Theresia loquens, libro de fundationibus c. 26, de tormentis, quæ a Patribus suis passa est prima Monialis Fundationis Hispalis, ob Votum Castitatis ab ipsa factum, ex quo Matrimonium Patribus ipsius placitum recusavit.

Videatur etiam, quomodo alia Monialis D. Casilda de Padilla (in Fundationibus ejusdem S. Theresiæ cap. 10 et 11) cum desponsata esset undecim annos nata cum avunculo suo ex dispensatione Summi Pontificis, in Monasterium Conceptionis Vallisoleti, suis invitis, confugit, unde ex ordine judiciali extracta, et in domum

cujusdam Nobilis deposita, indeque in domum Matris suæ restituta, usque ad duodecimum ætatis suæ annum in vanum persuasionibus importunis impetita, tamdem iterum ad ipsum Monasterium Sanctæ Theresiæ, invitis suis, aufugit, ubi tunc permanere, et profiteri Religiosam et exemplarem vitam permissa est. Cur non similiter Desiderii Filia per annum, apud Carolum Magnum Virgo detineri potuit, usque dum ejus Pater persuaderi posset, ut cum beneplacito suo in Monasterium se reciperet juxta vocationem suam, et nulli Matrimonio obligaretur?

Circa fictionem Documentorum Monachis Campidonensibus (a numero 14 Commentarii prævii) tributam, non facile assentiri potest Auctor hujus Editionis; nec etiam ob inductam eversionem morum in Germania, et dispositionem ad hæresim Luteranam amplectendam. Nec enim quoad primum sufficit aliquis error in annis Instrumentorum, cum facile tales errores nostris etiam diebus accidant: nec nominari Imperator qui nondum constitutus esset, quia loquitur sæpe scriptor cum honore tali de persona quæ tandem postea talem honorem obtinuit; nec quoad secundum sufficit status lamentabilis Germaniæ, ex quo multi ibi ceciderunt, cum non probetur similiter Monachos Campidonenses cecidisse. Et si aliquis error in Chronicis sit, is ignorantiæ potius scribentis(1), seu trascribentis, quam fictioni tribuen-

(1) Exempli gratia: in fine n. 16 præfati Commentarii prævii (pag. 20 præsentis Editionis) reprobatur *Data anno Regni piissimi Regis Caroli VI. Imperii I.* cum forsan primus scribens voluisset exprimere non annum, sed dignitatem *Imperatoris I.* (Occidentis), et trascribens per ignorantiam, male expresisset annum *Imperii I.* Potuit etiam diploma confici sub Imperio ipso Caroli, referendo et congregando circumstantias diversis temporibus præcedentes, sicut preces Reginæ jam defunctæ etc. Et similiter alii errores memoriæ, vel intellectus commiti potuerunt, qui correcti antiqua monumenta in debita auctoritate relinquant. Recte tamen doctus Bollandianus (Commentarii prævii numero 20) absurdas fabulas hæreticorum contra honorem B. Hildegardis et Caroli espuit, quæ tamen sine relaxatione Monachorum Campidonensium existimari potest ut Chronicis suis a quodam fabulatore introductæ sint, sub falsa hujus auctoritate, quæ sæpe multos homines pios decipit,

Digitized by Google

dus est, et antea bene res examinanda, quam de errore in ipsa contento vel supposito decernatur.

Modo in mentem venit de Archivio cujusdam Ecclesiæ Parochialis incenso in Hispania, ubi curatum est a Parroco, scribendo in libris Paræciæ quodammodo supplere quod de rebus incensis memoriter tenebat. Quod si post multum temporis ab incendio seu destructione Monasterii Campidonensis simimiliter curatum est, nihil mirum esset, si ex defectu memoriæ vel intellectus aliquid erratum fuisset, quod (ut postea idem Bollandianus dicit) veniam meretur, cum aliunde utile aliquid provenire cognoscatur ab ipso Instrumento ita errato per defectum memoriæ vel intellectus; sed talis error non fictioni tribuendus esset, (tunc enim venia dignus non esset). Nec forsan existimatus error ipse satis probetur, quia sicut dicebat P. Tello in Defensione Actorum S. Laureani: Licet multum intricatum sit aliquod Instrumentum, non statim rejiciendum est, quia in ejus Corpore deforme anima veritatis inveniri potest; et ita ipse S. Laureani Acta illustravit contra Censuras doctorum PP. Bollandianorum, et Henrici Florez, ut

et fabulas accipere ob simplicitatem eorum pronos invenit. Si tamen verum sit, quod tales fabulæ in Chronicis Monasterii ipsius Campidonensis introductæ essent, quæ solum in Historiis hæreticorum, de Monasteriis Germaniæ tractantium, introduci potuerunt; unde tunc forsan eas viri etiam pii aliqui (sicut alias modo quidam nostri temporis accipiunt) acceperant. Et sicut legitur volumine tertio Historiæ Universalis Romæ edito 1824 apud Pium *Cipichia*, pag. 95 et 96. „ Ognuno comprenderà quanto „ ingiustamente Gibbon, Voltaire, e tanti altri scrttori di simil „ tempra abbiano rimproverata la memoria di questo Principe. „ Bastò a Carlo Magno aver protetta la Religione per tirarsi „ adosso i rimproveri e i sarcasmi de' nemici del Christianesimo. „ A questi genii infesti all' umanità la Storia risponde, che il „ regno di Carlo Magno, celebre eternamente, formò un' era „ novella per l' Europa. A lui dovette la Chiesa l'indipendenza, „ l'Impero il risorgimento, le scienze e le arti una nuova vita, „ la Germania la civiltà, la Francia il riposo e la grandezza. „ Ma fra tutti gli elogii prodigati a questo Monarca, il più onorevole forse fu quello di un Autore contemporaneo istorico di „ Luigi il Buono. Un tal elogio che tutti i popoli dell' Impero „ ripeterono, non conteneva che queste parole: *L' Uomo giusto* „ *è morto* ". Et in eadem historia Romæ edita referuntur diversæ Ecclesiæ, in quibus cultus publicus Carolo Magno præstatur.

multos, qui illos secuti fuerant, ad retractationem coegerit.

Nec omnes conjectnræ docti P. Bollandiani, circa patriam parentum (1) B. Hildegardis, circa ejus æta-

(1) Diversa opinio circa Patrem B. Hildegardis extat in Opere, cui titulus est: " Dictionnaire Geographique et critique par „ M. Bruzen La Martiniere Geographe de sa Majesté Catholique „ Philippe V littera K, " ubi etiam singularis hæc commendatio de Campidonensi Monasterio fit, quod ideo hic etiam honorari oportet. „ *Kempten*. Son nom Latin est *Campidona* et *Cam-* „ *podunum*. Elle dependoit autrefois de l' Abbé de l' ordre de „ St. Benoit, Prince de l' Empire avec le droit de seance et de „ suffrage dans les Dietes. Tous les Moines son de qualité, et „ elisent leur Abbé. Il est exempt de la jurisdiction de l'Ordi- „ naire, et ne reléve que du Pape immediatement pour le Spi- „ rituel en vertu d' un Privilege d' Adrien I. ou *Campidona* est „ qualifiée une seconde Rome. Cette Abbaye doit sa fondation a „ Hildegarde Fille de Hildebrand Duc de Suabe...Mais le Monas- „ tére qu' elle fonda ne subsiste plus, selon les Notes qui ac- „ compagnent le Plan que Merian en a gravé. On y lit ces „ mots : *S. Hildegard Furstlich Closter so ietz algebrochen...* „ En effet cette Ville aient été prise par les Suedois en 1632, „ ils pillerent, saccagerent, et detruisirent le Monastére n' y „ laissant rien d' entier que quelques murailles. La Abbaye a été „ retablie depuis ce temps-la. „

De hac irruptione Gustavi, Succorum Regis, in qua Monasterium Campidonense destructum ab Hæreticis fuerat, sic legitur in Sermone funebri de Cardinali Hieronymo Grimaldi Romæ recuso an. 1837 pag. 26 et 27 „ Cela „ metoit la Religion et l' Empire dans de grands dan- „ gers : le Pape Urbain qui le prévoyoit avec frayeur, „ ne scut trouver de meilleur remède que d' envoyer „ notre Grimaldi, son Gouverneur de Rome, Ambassa- „ deur extraordinaire á l'Empereur, avec centcinquan- „ te mille ecus qu'il lui partagea, et à Maximilian Duc „ de Bavière, Généralissime de la Ligue Catolique ; à „ son arrivée on vit ralentir les progrès de Gustave, „ qui fut enfin tué à la bataille de Lutzem „.

Fuit inde postea restitutum Monasterium Campidonense, ad nostra usque tempora (scilicet usque ad Pontificatum S. M. Pii VII et revolutiones nostri temporis) in honore habitum, et ibi Breviarium Ro-

tem quando nupsit, vel quando decessit, ita certæ esse possunt, ut ad eas stabiliendas bonæ famæ Monachorum, et Germaniæ, et Scriptorum Sæculi 9. 10. vel alterius detrahatur. Et conjecturis ipsius docti P.

manum imprimebatur; et memoria conservabatur B. Hildegardis, etiam quando Monasterium destructum permanebat, ut eruitur ex præfata inscriptione Germanica: ob cujus ignorantiam aliqui (inter quos celebris eruditione *P. Isla*) mira caligine laborasse videntur. Apud PP. Bollandianos ad diem 10 Julii pag. 94. quoddam scriptum extat (quod ipsi recte respuunt), in quo absurde legitur: „ Pipinus Rex Filiam Desiderii Regis Longobardorum, nomine *Hildegardam*, Carolo Magno Filio promisit sibi in Matrimonio copulandam, ut averteret animum ejus a desiderio contrahendi hoc cum Sancta Amalberga „. Pater autem *Isla* in adnotationibus suis ad compendium Historiæ Hispaniæ a P. *Duchesne* editum, (quod cum talibus adnotationibus servit pro instructione multorum in historia Hispaniæ) loquens de successione in Regna S. Ferdinandi, talia absurda promit: „ Carolus Magnus repudiavit suam legitimam uxorem, sine alia causa, quam ea ambitionis suæ, „ et Matris suæ Bertrardæ, ut nuberet cum Hildegarde, „ filia Regis Longobardorum, ut aperiret sibi per hanc „ viam aliquod jus ad Coronam Lombardiæ. Se opposuit Papa Stephanus IV cunctis viribus suis huic secundo Matrimonio, sed inutiliter; et filii, qui ex hoc „ nati sunt Carolus, Pipinus, et Ludovicus hæreditarunt Status Patris sui, cum ea circumstantia „ (vix tales calumniæ sine horrore, vel sine cachino transcribi, et verti in Latinum sermonem, possunt) „ *Ipsum PP.* „ *unxisse Pipinum in Regem Lombardiæ, et Ludovicum in Regem Aquitaniæ. Et est præcipue notandum, quod cum haberet Carolus Magnus alium Filium, vocatum etiam Pipinum, ex prima uxore, „ cujus legitimum Matrimonium nemo ipsi disputavit, „ hic restitit exclusus a successione, et in eam intraverunt filii secundi matrimonii, aperte seu notorie „ nulli, a quibus descendunt Reges Galliæ ex prima „ stirpe.* „ Et sub hac falsa relatione, et supposito absurdo, transit ad absurdas consequentias contrarias ho-

Bollandiani (qui tamen fatetur prudens, *aliam potuisse causam adesse* pro dissolutione Matrimonii Caroli cum filia Desiderii, pag. 14 præsentis Editionis, dicens: *vel alia quapiam de causa*) de dimissione filiæ Desiderii a Carolo Magno istam præferit, et proponit Auc-

nori Galliæ Regum, Imperatorum, et Summi Pontificis, scilicet: " Primum Caroli Magni Matrimonium legitimum „ fuisse; nullum autem secnndum cum Hildegarde, „ quam Filiam Desiderii existimat; et ipsum Papam, „ qui annulaverat hoc secnndum Matrimonium, legiti- „ masse postea hujus ipsius Filios ungendo eos in Re- „ ges manu sua. „ Hoc profert vir tanta eruditionis existimatione, sine necessitate talia absurda promendi ad confirmandam legitimam snccessionem S. Ferdinandi in Regna Castellæ et Legionis.

Dolendum certe valde, sed quod sine correctione linqui non oportere videtur, ad instructionem eorum, qui historiæ Hispaniæ incumbnnt, et sub auctoritate tam docti Scriptoris, et in aliis recte prolatis laudandi, tales errores bibunt, quibus ab infantia educati, jurant in verba magistri. Et similiter clamare oportet contra calumnias Hæreticorum (juxta Historiam Graveson Romæ editam), quas incaute Docti aliqui nostri temporis recipientes innovarunt, et hoc in libris pro instrnctione eorum, qui bellis artibus incumbunt, sicut accidit in Opere satis diffuso et magni pretii sub titulo: „ Historia de' costumi „ de' tutti popoli e nazioni del Ferrario: Livorno 1834 „ in 40 volnmi: " cujns prima editio Mediolani figuris multis et luxu ornata exierat, ubi licet magna laus de Carolo Magno inveniatur, sed insimul calumnia horrenda inseritnr (ab Hæreticis sine dubio orta) de vitio quod ipsi impntatur circa mulieres, quarum novem simul ipsum habuisse fingitur. Quæ quidem calumnia plus damni in ipsius Caroli honorem et Religionem infert in tali Opere laudes ejns continente, quam si apud hæreticos inveniretur; et professores bellarum artinm, modo in tanto pretio habiti, ita calumnioso veneno incante infici, et eorum discipulos contaminare possunt, ut difficile sit tanto malo postea mederi.

tor præsentis Editionis, cui etiam P. Bollandianus in præfato suo Commentario portam aperit cum exemplo B. Ethelredæ a Rege illo dimissæ (post duodecim annos sponsationis) liberæ ad Votum suum Castitatis adimplendum in Monasterio.

Potuit Desiderio proponi defectus ob infæcunditatem, ut libenter acquiesceret eligendo Monasterio a filia: et remanere occultum Votum Castitatis (ex quo certe infœcunda esse debebat), et si ob hujus rei ignorantiam scandalizatus est S. Adelardus, ideo ipsi imponi puerilis ignorantiæ notam, non bene sonat, præsertim cum expresse P. Bollandianus referat in re Doctorum antiquorum et modernorum diversas opiniones, quarum unam (sine ignorantia puerili) sequi poterat Sanctus, sicut et Papam forsan secutum eam fuisse conjectat Bollandianus ipse. Et hoc S. Adelardi scandalum probat, vel non ita veram fuisse prohibitionem comminatoriam Papæ ad tale Matrimonium contrahendum, (quin etiam *Muratori* circa existentiam dubitat de Epistola illius Papæ) vel saltem in ea prohibitione Papam non institisse; et tandem sponsationem filiæ Desiderii non illegitimam fuisse sicut eam multi existimarunt, inter quos etiam aliquando Baronius.

Et tandem si tali rigore scripta antiqua examinanda et reprobanda essent, eadem ex causa reprobanda foret in aliquibus Critice ipsa de præsenti manuscripto Vitæ B. Hildergardis ab ipso Bollandiano docto facta: nam præter alia, inter sua Annotata ad caput primum (cum quo hæc ipsa Annotata non plane conveniunt, et ut aliquomodo convenirent, in Editione præsenti addita est littera G. ad Manuscriptum Vitæ, et inter Annotata in eum locum remissa ubi non tantum discreparet quantum in libro Bollandiani discrepat cum confusione, forsan per errorem Typographicum, sed tamen per errorem inducta) at quod præcipuum est, non probatur in iisdem Adnotatis error suppositus in Manuscripto Vitæ de loco mortis et sepulturæ B. Hildegardis; nam illud tantum exprimit: *Ipsam obiisse plenam meritis, et in loco ubi elegerat quievisse*; quod verum est ex ipso P. Bollandiano, qui ait, *Corpus ejus translatum esse Campi-*

donam, sicut similiter ibidem refertur de SS. Martyribus Gordiano et Epimacho, (pag. 27 nostræ hujus Editionis) in ipso Manuscripto Vitæ, super hoc non censurato; nempe eorum Corpora translata fuisse a Roma (ubi primum sepulta fuerant), et *in Monasterio Campidonensi quiescere*; scilicet, Manuscriptum Vitæ ob brevitatem silet locum, in quo Beata mortua est, et illum, in quo primum sepulta fuerat, et solummodo exprimit: *Illam obiisse, et ejus Corpus Campidonæ quiescere*. Sed et in iisdem Annotatis docti Bollandiani (pag. 32. nostræ hujus Editionis sub littera F) correctum (inter alias res) fuit nomen Papæ *Urbani* (quod legitur in libro P. Bollandiani) substituendo Papam Hadrianum, de quo videtur ipsum doctum Patrem Bollandianum voluisse loqui, et negare seu non credere, *illum Papam omnino pedem de Italia extulisse*; quod tamen non probat, nec facile probare posset. Quis enim perfectam cognitionem habere præsumat de itineribus omnibus et mansionibus veterum Pontificum? sive de Indulgentiis, quas concedere poterant eadem potestate, qua posteriores Papæ usi sunt. Licet alia exempla talium concessionum doctus Bollandianus (ut pagina 58 præsentis editionis ait lin. 1.) non invenerit: sed e contra hoc exemplum hic invenit.

In decreto approbationis Virtutum V. Josephæ Mariæ a S. Agnete invenitur error anni in quibusdam exemplaribus, ex quo errore Typographico nostri temporis non esset justum negare factum de præsentia Venerabilis expugnationi *Budæ* quod invenitur in Causa, quod mirabile factum, illo errore stante, accidere non potuit. Cur ergo tam rigide scripturæ antiquæ examinandæ et reprobandæ sunt, cum passim nostro tempore similes errores in impressis ipsis (quæ olim non cognoscebantur, et facillime in manuscriptis male formatis error commiti potest in scribendo, et transcribendo) et in impressis magnæ auctoritatis, sicut sunt Decreta ipsa Sedis Apostolicæ (1),

(1) Similiter ergo veteres olim scribentium aut transcribentium errores non facile impedire poterant; unde moderna critice deberet benignior esse, et pretiosum a vili prudenter separare, absque despectu veterum. Exempli gratia, tribuitur anno 1472 (p. 24 præsentis Editionis) dispositio Abbatis Monasterii ut rescri-

committi videmus? Mitto etiam quod aliquando Reges nominantur Imperatores, et Imperatores Reges, atque etiam Duces Exercituum appellantur Imperatores; unde nihil mirum, si Carolus Magnus, antequam Imperator a S. Leone III coronaretur, Imperator appellaretur, præsertim cum potuit in omni sensu talis appellari, quando ipse tandem a Papa coronatus est Imperator, et talis titulus vel antea vel postea ipsi tribui, cum de ipso in historia sermo sit, quia non ita hoc accipiendum est, ac si materialiter Imperator jam creatus fuisset, quando res antea gesta de ipso referatur. Unde licet debitæ gratiæ docto Patri Bollandiano debeantur de editione præfati Manuscripti, vitam B. Hildegardis continentis, et de fide quam ipsi præstat non obstantibus

beretur hoc Manuscriptum Vitæ B. Hildegardis, et tamen in ejusdem fine (pagina 55 in fine) sermo etiam est de Miraculis usque ad annum 1493. Hæc contradictio apparens (quæ tamen a B. Bollandiano non annotatur) facile dissolvi potest, vel existimando errorem scripturæ fuisse in anno 1493, vel iterum transcripto eodem Manuscripto anno 1493, ibidem memoriam in communi de Miraculis adjungi, quæ etiam usque ad eumdem annum 1493 experiebantur ibi B. Hildegardem invocantes, et venerantes, cum cultus erga ipsam sequebatur fervens, juxta illud: „ *Sic nos tu visita sicut te colimus* „. S. Caralampius in Martyrologio Romano non expressus, ex Bollandianis P.P. a R. D. Vicario Urbis *Lucena* in Regno Cordubensi inter alios Sanctos Cleri Secularis cum in lucem editus esset, docendo, illum esse Protectorem contra pestem, (sicut de B. Hildegarde legitur etiam pag. 10 præsentis editionis) opera cujusdam Sacerdotis Ægabrensis ejusdem Diœcesis Cordubensis, et Superioris Domus S. Philippi Nerii Hispalensis, in illa Urbe, capite Bæticæ Provinciæ, commendatus devotioni fidelium ejus cultus, specialem opem iis præstitit contra flagellum *Coleræ Morbi*, adeo ut Indulgentias in Sancti honorem grati a S. Sede impetraverint, et modo ejus cultus ibi celebris est cum antea ibidem ignotus esset. Unde non sine causa in fine commemorationis diurnæ Martyrologii, commemoratio generalis fit de ceteris Sanctis, qui alibi in Ecclesia celebrantur. Et inde eorum insolentia reprimi oportere videtur, qui sine respectu ad Decreta S. M. Urbani Octavi pro non præjudicando Sanctorum cultu, qui centenaria anteriori possessione gauderent, eorum Sanctorum cultum despiciunt, qui non expresse a S. Sede confirmatus sit; et recte pius et doctus P. Joannes Bollandus notitiam omnium Sanctorum, qui alicubi cognoscerentur, expostulabat, ne eorum memoria cum damno Christi Fidelium periret.

vitiis, quæ in ipso, et in aliis cum eo connexionem habentibus, inveniri existimavit; non tamen omnia ea supposita vitia in illo, et in illis esse, credi potest, et benignore censura tale Manuscriptum cum aliis publicandum; ne forsan aliquis ipsi Bollandiano censuram S. Hieronymi applicet erga illos: „ Qui dum errores „ alienos corrigunt, ostendnnt ſuos „ O.S.C.S.R.E.

Digitized by Google

IMPRIMATUR

Fr. Dom. Buttaoni O. P. S. P. A. M.

IMPRIMATUR

J. M. Archiepisc. Tyanæus Vicesgerens.

ROMÆ - apud antonium mugnoz - 1841

Digitized by Google

✠

J. M. J.

VITA

S. PIPINI

DUCIS BRABANTIÆ, EX CODICE MS. GRAVITER, UT APPARET, CONSCRIPTA. APUD P. LAURENTIUM SURIUM 21 FEBRUARII.

Venerabilis Pipinus, Dux Brabantiæ, ex patre Carolomanno Principe et matre Emegarde, fuit Major domus Franciæ sub Clotario Rege Francorum, et Dagoberto ejus filio. Qua dignitate, parum a dominatione ac sublimitate Regia differente, præditus, omnia prudenti dispositione ordinabat: præstabatque, tam in bello fortitudine, quam justitia in pace. Erat erga Regem fidei servantissimus, erga Populum vero veritatis tenacissimus: atque in discernenda utrorumque causa firmissimo animi judicio persistens, neque munera Populi ad subvertendum jus Regium respiciebat, nec gratiam Regis ad obruendam Populi justitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi homini præferebat, cujus mandato prohibitum noverat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in judicio attendere. Tam ergo, quæ plebis erant, plebi deferebat: quam quæ Regis, Regi restituebat. Studebat ad normam Divinæ justitiæ omnes judiciorum suorum sententias dirigere.

21 Februarii.

Parentes Pipini.

Justitia ejus.

Leuit. 19.

S. Arnulphus Metentis Episcopus.

Quæ res vel maxime hinc arguitur, quoniam Beatum Arnulphum Pontificem Metensium, quem in timore ac dilectione Dei noverat excellentem, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socium assumebat. Hoc adjutore fretus, æquitatis fræno cohibebat, si quando neglecto jure, potestate Regia abuti voluisset. Defuncto quoque prædicto viro Dei, Sanctum Cunibertum, Antistitem Coloniensium, pari Sanctitatis fama illustrem, curabat in hac negotiorum administratione participem habere. Perpendere ex hoc possumus, quo æquitatis ardore succensus fuerit, qui tam circumspectos consiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim pravitatem execrans, rectis et honestis studiis intensissimus extitit, semper usus est in exercitio operis Sanctorum virorum consiliis, et eorum fretus meritis.

S. Cunibertus Coloniensis Episcopus.

Beatus igitur Pipinus primo Regum Austrasiæ, postmodum ipsius Austrasiæ inferioris Præpositus et Dux gloriosus, erat lingua et natione Teutonicus. Decus ergo et gloria Teutonicorum, speculum et norma Brabantinorum, via et exemplar morum Beatus iste pater patrum Pipinus, egregius Dux, postquam domum Regiam et inferiorem Austrasiam, suæ fidei commissam, strenuissime gubernasset, vocatus est ad patriam sine fine duraturam, recepturus suæ fidelitatis mercedem condignam. Cujus mors tanto dolore totam Austrasiam perculit, ut planctui ejus planctus Regum nequaquam conferri possit.

Moritur magno sui relicto desiderio.

Fuerat namque probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controver-

59.

siarum finis, munimentum patriæ, curiæ decus, via Ducum, et disciplina Regum. Qui profecto si exemplo Sancti Job laudes suas prædicare voluisset, ex persona Sapientiæ, quæ ipsum uberrime repleverat, verissime et absque jactantiæ vitio dicere potuisset: Per me Reges regnant, et conditores legum justa decernunt. Hujus autem Beati viri corpus eo honore, quo decuit, in civitate sua Landis conditum est, ibique diu jacuit, donec Divino instinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem et celebriorem transtulerunt, non patientes thesaurum tam pretiosum humillimi viculi loculo occultari, statuentes præclaram lucernam non sub modio, sed super candelabrum reponendam, ut luceat meritis et signis omnibus, qui in domo Dei sunt, uti cernere datur usque in præsentem diem. Ut autem ostenderetur, quanti meriti esset apud Deum, tale fertur in die translationis ejus contigisse Miraculum. Nam cum veneranda ejus Ossa de tumulo ubi dudum reposita erant levarentur, ut ad civitatem Nivellensem, locum videlicet ejus reverentiæ competentiorem, transferrentur, cum copiosis id actum est cereis, sicut decuit, ardentibus. Cumque de Landis usque Nivellam populus fidelis per tantum terræ spatium venerandas Reliquias cum luminaribus prosequeretur, et aura esset multum ventosa, ne unus quidem cereorum vi extinctus ventorum extitisse perhibetur, quousque perventum est ad locum optatum. Ipsius itaque Sacræ Reliquiæ collocatæ sunt, ut decuit, in capsa decenti juxta feretrum filiæ suæ Sanctæ Ger-

Job. 29.

Prov. 5.

Matth. 5.

Transferuntur ejus Reliquiæ, et cerei ardentes a vento non extinguuntur.

trudis, quæ singulis annis in diebus Rogationum circumferuntur a Clero, ad laudem Domini Nostri Jesu Christi, cui est laus et gloria in secula seculorum. Amen.

(*Sub protestatione a S. M. Urbani VIII decretis præscripta*).

SI PERMETTE LA RISTAMPA

F. D. Buttaoni O. P. S. P. A. M.

IMPRIMATUR UT SUPRA

J. M. Archiep. Tyanæus Vicesg.

ROMÆ. EX TIPOGRAPHIA MUGNOZ. 1841.

Digitized by Google

✠

J. M. J.

NOTITIA S. BEGGÆ VIDUÆ

Ex Martyrologio Romano cum adnotationibus Cardinalis Baronii.

XVII. DECEMBRIS. MARTYROLOGIUM :

ANDANIÆ APUD SEPTEM ECCLESIAS BEATÆ BEGGÆ VIDUÆ SORORIS SANCTÆ GERTRUDIS.

ADNOTATIO BARONII

Tabulæ ejus Ecclesiæ, ex quibus Molanus hac die in additione ad Usuardum, et pluribus in Indic. Sanctorum Belgii ubi hæc scribit : Sancta Begga matrona patrem habuit Pipinum primum Ducem Bravantiæ et Majorem Domus in Austrasia, germanam vero sororem Beatissimam Gertrudem. Hæc, Angisio viro suo perempto, Romam adiit dominam mundi et Ecclesiæ caput. Unde cum benedictione Papæ (1), et donata Reliquiis reversa, in hono-

---

ADNOTATIO EDITORIS :

(1) *Prudenter Baronius siluit nomen Summi Pontificis, qui ex quadam incuria editionum Molani, P. Riccioli (in Memoriis de Cardinale Grimaldi anno* 1836 pag. 55 *adducti*),

rem Septem Ecclesiarum Romanarum, Andanæ ad Mosam Cœnobium Septem Ecclesiarum fundavit etc. Ibi enim vixit regularibus disciplinis; et Sanctitate pollens, hac die migravit ad Dominum. Voluimus hæc ad verbum descripsisse, non tantum ut ejus genus et Sanctitas innotesceret, sed ut celeberrimum ac vetustissimum cultum Septem Romæ Ecclesiarum esse constaret. De eadem Sigebertus in chron. anno Domini 686. De ejus autem obitu anno 698 agit.

---

et Illustrissimi Episcopi Andreæ Saussaii Adrianus dicitur; cum Adrianus Primus Summus Pontifex post mortem S. Beggæ floruerit. Sed facile est, in similes æquivocationes incidere, quæ tamen fidem factis auferre non debent apud prudentes criticos: et forsan post mortem S. Beggæ specialem aliquam approbationem, gratias, benedictionem, et Reliquias ejus Cœnobium Septem Ecclesiarum obtinere potuit a S. M. Papa Adriano, qui ideo in præfatis editionibus nominetur sine debita claritate.

ROMA 1841
TIPOGRAFIA MUGNOZ
CON SUPERIORE PERMESSO.

Digitized by Google

Digitized by Google

CORRECTIO ERRATORUM IN VITA.

Pag.	*Lin.*	*Errata*	*Correctiones.*
11	9	Paschasius Rathertus	S. Paschasius Ratbertus
15	28	Paschasio Radberto	S. Paschasio Ratberto
22	27	Qnis	Quis
23	25	Cœnobi	Cœnobii
26	23 et 25	prœdia (et) prœdiis	prædia (et) prædiis
27	3	octogesimo	septuagesimo (quia licet *octogesimo* legatur etiam in Editione Bollandiana pag. 794, sed ex ipsius annotatis ad hunc locum pag. 795. lit. d. erui videtur, Manuscriptum Vitæ dixisse *septuagesimo*, salvo errore in ipsis annotatis lit. d. sicut in his est error *anni* 673, qui in hac editione corrigitur ut infra 773).
27	18	lit. *g* erat extra hunc locum, apud Bollandianos pag. 794. ita ut cum annotatis ad hunc p. 795 non conveniret ; unde hic in hac editione posita est	*g* (ut cum annotatis quodammodo conveniret)
27	19	lit. *h* deficiebat apud Bolland. pag. 794, ita ut non conveniret cum annotatis pag. 795 ; ideo hic	*h* (ut cum annotatis conveniat)
31	31	*Crasius*	*Crusius*
32	11	*anni* 673 (apnd Bolland. pag. 795 lit. *d.*)	*anni* 773 (ut videtur apud Bolland. significari voluisse)
33	18	43	XLIII (ut referatur ad an. Imperii Caroli, ut apud Bolland. extat p. 795.)
33	26	*ægrotare*	*ægrotare*

Digitized by Google

44	32	mæstus	mœstus
46	5	sonus	sonum
48	30	mæstus	mœstus
48 ad maginem		799	*deleatur* (quia pertinet ad num. pag. editionis Bollandianæ per errorem in hac positum.)
48 ultima		laudem	ludentem
49	2	compegem	conjugem
49	6	*Sueviœ*	*Sueviæ* (et similiter alibi, ubi dict. *œ* pro *æ*, vel *æ* pro *œ* inveniatur)
49 post 17		deficit in præsenti editione adnotatio *d* apud Bolland. p. 799.	*d* Ecliptica oratio, *id est*, *defectuosa*.
51	17	Burgaun	Burgauw (seu *Burgow* juxta annotata apud Bollandianos pag. 801 lit. *a*.)
51	22	adhiberetut	adhiberetur
53	35	a	ad
54 ad marginem		tem	item
58	22	Suecicis	Suevicis
58	26	Felicitati	Felicitatis (seu Felicitas)
60 ultima		*hæretur*	*haberetur*

IN OBSERVATIONIBUS AUCTORIS

Pag.	*Lin.*	*Errata*	*Correctiones.*
2	3	puerum (adnotetur)	Pueri vocantur aliquando Servi Dei in Sac. Scriptura
4	16	P. Tello (additur) R.	et doctus Magister Ordinis B. Mariæ de Mercede.
4	17	S. Laureani (additur)	Episcopi Hispalensis et Martyris
5	21	Algebrochen.	Abgebrochen
8	31	littera (addatur) *h*,	et mutata de loco

Salvo alio quocumque errore S. R. Æ. correctioni subjecto: sub protestatione ut supra. Romæ 31 Augusti 1841.

Petrus Maria Heredia del Rio, Auctor Editionis.

IMPRIMATUR - *Fr. Dom. Buttaoni O. P. S. P. A. M.*
IMPRIMATUR - *J. M. Archiepisc. Tyanæus Vicesgerens.*

Digitized by Google